

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

Nové trendy v cestovním ruchu – temný turismus

Bc. Lucie Dolníčková

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra obchodu a financí

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Lucie Dolníčková

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Nové trendy v cestovním ruchu – temný turismus

Název anglicky

New Trends in Tourism – Darktourism

Cíle práce

Cílem práce je provést zhodnocení nabídky zájezdů v oblasti temného turismu na trhu cestovního ruchu v České republice a navrhnout soubor doporučení pro podnikatelské subjekty v této oblasti.

Metodika

Metodika práce je založena na studiu odborné literatury, dokumentů a internetových zdrojů, které se vztahují ke zvolenému tématu. Pro zpracování vlastní práce budou použity základní analytické metody.

Doporučený rozsah práce60 – 80 stran

Doporučené zdroje informací

KOTÍKOVÁ, Halina. Nové trendy v nabídce cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2013. 208 s. ISBN 978-80-247-4603-6.

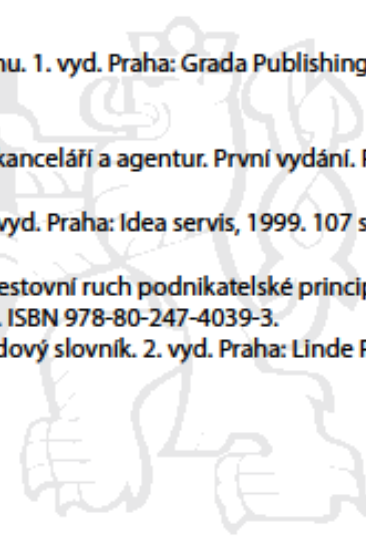
Odborná periodika a internetové zdroje.

PALATKOVÁ, Monika a kolektiv. Management cestovních kanceláří a agentur. První vydání. Praha: Grada Publishing, 2013. 217 s. ISBN 978-80-247-3751-5.

PETRŮ, Zdenka. Základy ekonomiky cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: Idea servis, 1999. 107 s. ISBN 80-85970-29-5.

RYGLOVÁ, Kateřina, BURIAN, Michal a Ida VAJČNEROVÁ. Cestovní ruch podnikatelské principy a příležitosti v praxi. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 216 s. ISBN 978-80-247-4039-3.

ZELENKA, Josef a Martina. PÁSKOVÁ. Cestovní ruch: výkladový slovník. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Miroslava Navrátilová

Elektronicky schváleno dne 29. 9. 2014**Ing. Helena Čermáková, Ph.D.**

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014**Ing. Martin Pelikán, Ph.D.**

Děkan

V Praze dne 03. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Nové trendy v cestovním ruchu – temný turismus" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 24. 3. 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé diplomové práce Ing. Miroslavě Navrátilové za odborné vedení, konzultace, poskytování informací a připomínek v rámci zpracování této práce.

Nové trendy v cestovním ruchu – temný turismus

New Trends in Tourism - Darktourism

Souhrn

Diplomová práce se zabývá novým trendem cestovního ruchu – temným turismem. Jde o návštěvu míst spojených s tragédií a neštěstím. V první části práce jsou představeny obecné pojmy, které souvisí s cestovním ruchem. V hlavní části práce je představen pojem temný turismus, motivace účasti, typologie a příklady významných míst. Dalším bodem je analýza trhu cestovního ruchu. Zde jsou představeny cestovní kanceláře, které prodávají zájezdy související s tímto trendem. Analýza obsahuje popis těchto zájezdů a jejich komparaci. V poslední části práce jsou navrženy zájezdy, které zahrnují návštěvu míst spojených s neštěstím. Pro tyto zájezdy je vytvořena kalkulace nákladů a určení prodejní ceny na trhu cestovního ruchu.

Summary

This thesis deals with the new trend of tourism - dark tourism. It is a visiting places associated with the tragedy and misfortune. The first part introduces the general concepts related to tourism. The main part introduces the concept of dark tourism, participation motivation, typology and examples of important places. The next point is the analysis of the tourism market. Here are presented travel agencies that sell trips associated with this trend. The analysis includes a description of these tours and their comparison. In the last part are suggested tours that include visiting places associated with misfortune. For these tours is created costing and determining the selling price of the tourism market.

Klíčová slova

cestovní ruch, turista, temný turismus, motivace, cestovní kancelář, zájezd

Keywords

tourism, tourist, dark tourism, motivation, tour operator, tour

Obsah

1	Úvod	4
2	Cíl práce a metodika	6
2.1	Cíl práce	6
2.2	Metodika práce	6
3	Teoretická východiska	8
3.1	Pojem cestovní ruch	8
3.2	Vznik cestovního ruchu	9
3.3	Předpoklady rozvoje cestovního ruchu	10
3.4	Destinace cestovního ruchu	12
3.5	Typologie účastníků cestovního ruchu	13
3.6	Druhy cestovního ruchu	14
3.7	Formy cestovního ruchu	16
3.7.1	Základní formy	16
3.7.2	Specifické formy	17
3.7.3	Nové specifické formy	18
3.8	Trendy v cestovním ruchu	19
3.9	Služby cestovního ruchu	21
3.9.1	Členění služeb	22
3.10	Zájezdová činnost	27
3.10.1	Cestovní kancelář	28
3.10.2	Cestovní agentura	29
3.10.3	Předmět činnosti cestovních kanceláří a agentur	29
3.10.4	Zájezd	30

4	Vlastní práce.....	32
4.1	Pojem temný turismus	32
4.2	Motivace účasti	33
4.3	Typologie a příklady míst	33
4.4	Vybraná významná místa.....	36
4.5	Analýza trhu.....	45
4.6	Vlastní návrhy produktů	67
4.6.1	1. produkt – Temná místa západní Evropy	67
4.6.2	2. produkt – Kousek temné historie v Česku a Polsku	71
4.6.3	3. produkt – Po stopách temných míst v Čechách	75
5	Zhodnocení výsledků a doporučení.....	79
6	Závěr	82
7	Seznam použitých zdrojů	84
8	Přílohy	93

Seznam obrázků

Obrázek 1: Struktura služeb v cestovním ruchu	23
---	----

Seznam grafů

Graf 1: Návštěvnost koncentračního tábora v Osvětimi v letech 2001 až 2013	39
--	----

Graf 2: Návštěvnost koncentračního tábora v Terezíně v letech 2001 až 2013	44
--	----

1 Úvod

Cestovní ruch je v dnešní době běžnou a nepostradatelnou součástí lidského života. Patří mezi zbytné potřeby, ale i přesto si mnoho lidí nedokáže svůj život bez cestování představit. Většina lidí touží po útěku z všedních dnů, aby si mohli odpočinout, nabrat nové síly nebo se vzdělávat poznáváním nových míst.

Napomáhá také rozvoji regionů. Je důležitou součástí příjmů ekonomiky daného státu. Mnoho zemí je na příjmech z cestovního ruchu závislá. Také vznikají nová pracovní místa pro místní obyvatele. Na druhé straně zahrnuje cestovní ruch řadu negativních dopadů. Vlivem dlouhodobého trendu cestovního ruchu dochází k nárůstu počtu návštěvníků. Proto jsou stále budovány nové ubytovací kapacity, rozšiřována dopravní infrastruktura nebo budovány nové atrakce pro návštěvníky cestovního ruchu. To má vliv zejména na životní prostředí nebo kulturní a sociální prostředí v oblasti.

V poslední době dochází k odklonu od tradičních a masových forem cestovního ruchu, které zahrnují odpočinek u moře v letoviscích v turisticky přitažlivých místech. Stále více účastníků vyhledává nové možnosti v cestování. Narůstá také potřeba sebevzdělávání. Lidé touží uspokojovat své potřeby poznáváním nepoznaného a prožitím nových zážitků a pocitů. Aby mohla být uspokojena poptávka účastníků, musí poskytovatelé přicházet se stále novými nápady. Proto vznikají nové formy cestovního ruchu, které se stávají oblíbenější a vyhledávanější a snaží se uspokojit poptávku potencionálních účastníků.

Jednou z těchto forem je Dark Tourism, v česku známý jako temný turismus. Hlavním cílem této diplomové práce bude představit tento trend v cestovním ruchu a v rámci toho zhodnotit nabídku produktů na trhu cestovního ruchu.

Tento pojem není u české veřejnosti příliš známý a rozšířený. Velká část populace ani netuší, co pojem znamená. V zahraničí ale na trhu cestovního ruchu zaujímá určité místo. Návštěva míst spojených s nějakou tragédií sama o sobě novinkou není, ale jako forma cestovního ruchu vznikla poměrně nedávno. Narůstá počet navštěvovaných míst díky větší propagaci, vzrostl i zájem médií o toto téma. Proto je důležité, aby bylo zachováno určité etické hledisko. Musí se pamatovat na to, že tato místa by se měla navštěvovat z hlediska toho, aby se nezapomnělo na mnohé tragédie spojené s těmito

místa, mělo by docházet k jejich neustálému připomínání a zachování pro další generace. Tím pádem by se mělo zabránit komercializaci těchto míst, která povede jen k výdělečné činnosti.

V první části práce budou teoreticky popsány důležité pojmy, které souvisí s cestovním ruchem. Bude vysvětlen pojem cestovní ruch, jeho vznik, možnosti rozvoje. Bude uvedena typologie cestovního ruchu zahrnující jeho druhy a formy. Představeny budou také nové trendy, které jsou v současné době aktuální. Dále budou vyjmenovány a představeny služby v cestovním ruchu, včetně služeb cestovních kanceláří a agentur.

Ve vlastní části práce bude představen temný turismus a jeho typologie. Rozebrány budou i některá významná místa. Dále bude provedena analýza trhu cestovního ruchu. Zkoumány budou cestovní kanceláře, které nabízí některé z typů produktů temného turismu ve formě poznávacích zájezdů. Bude provedena komparace těchto produktů a následný popis a zhodnocení aktuálního stavu nabídky cestovních kanceláří na trhu cestovního ruchu. Budou popsány nedostatky na trhu a navržena možnost jak nabídku rozšířit.

Na základě předchozí analýzy bude vytvořen návrh vlastního produktu ve formě zájezdu zahrnujícího návštěvu míst spojených s temným turismem. Bude vypracována kalkulace všech nákladů, které umožní stanovit cenu, za kterou by tento zájezd mohl být prodáván na trhu.

V této diplomové práci bude použito především studium dokumentů a jejich komparace zahrnující literární zdroje, dokumenty a aktuální informace z internetových zdrojů týkajících se této nové formy cestovního ruchu.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této diplomové práce je představit temný turismus jako nový trend v cestovním ruchu. Současně bude zpracována analýza aktuálního stavu nabídky zájezdů na trhu cestovního ruchu. Součástí práce bude zpracování vlastního návrhu produktu pro skupinu účastníků cestovního ruchu.

Pro splnění hlavního cíle práce jsou stanoveny dílčí cíle, kterými jsou:

- vymežit nejdůležitější pojmy cestovního ruchu,
- charakteristika temného turismu,
- analýza nabídky produktů cestovních kanceláří,
- zpracování vlastního návrhu produktu, včetně kalkulace ceny.

Za cíl práce byl zvolen temný turismus, především z důvodu, že je tato forma v současné době stále oblíbenější a vyhledávanější formou cestovního ruchu. Dochází k poklesu zájmu o tradiční formy cestovního ruchu, protože účastníci dávají stále více přednost novým formám, které jim přinesou větší rozhled, nové znalosti a zážitky. Mezi tyto formy patří i temný turismus.

Předmětem analýzy bude nabídka pobytových a poznávacích zájezdů cestovních kanceláří, které v rámci temného turismu na trhu cestovního ruchu nabízejí. Každá cestovní kancelář se touto formou nezabývá, proto je nutné určit pouze ty, které zájezdy v rámci temného turismu nabízejí.

Součástí bude vlastní návrh zájezdu, který bude obsahovat i kalkulaci nákladů a stanovení prodejní ceny. Zájezd bude vypracován tak, aby se mohl zařadit do nabídky zájezdů cestovních kanceláří na trhu cestovního ruchu v České republice.

2.2 Metodika práce

V rámci vypracování teoretických východisek je nutné zpracovat obecné seznámení s cestovním ruchem pomocí metody studia dokumentů. Je třeba vybrat a detailně prostudovat nejvhodnější zdroje ve formě odborné literatury, dokumentů a aktuálních

informací z internetových zdrojů, obsahující výklad pojmů souvisejících s cestovním ruchem.

V rámci charakteristiky pojmu temného turismu může v rámci studia dokumentů dojít k problému, protože odborná literatura se tímto pojmem zabývá především v anglickém jazyce. V České republice se tímto tématem zabývá pouze několik autorů. Proto bude česká odborná literatura použita pouze omezeně. Informace budou doplněny z internetových zdrojů.

K vypracování části vlastní práce je třeba použít popisnou analýzu a komparaci produktů v rámci temného turismu, které nabízí cestovní kanceláře na trhu cestovního ruchu. Ze studia internetových prezentací je nutné vybrat jen ty cestovní kanceláře, které dané produkty nabízí. Tyto produkty je pak nutné podrobněji prozkoumat, popsat a porovnat. Díky těmto metodám je možné zjistit aktuální stav nabídky zájezdů z tohoto odvětví a stanovit, jaké jsou nedostatky v této nabídce a zároveň se zamyslet nad možností rozšíření stávající nabídky pobytových i poznávacích zájezdů.

Vlastní návrh zájezdu bude vycházet z výsledků provedené analýzy, která bude doplněna dalšími místy, která mohou vytvořit přidanou hodnotu a zvýšit zájem pro koupi daného produktu. Zároveň bude vytvořena kalkulace zájezdu, která bude tvořena veškerými náklady spojené s realizací zájezdu. Tyto náklady budou stanoveny jako celkové náklady za skupinu účastníků a náklady na jednotlivého účastníka. Díky této kalkulaci bude možné stanovit prodejní cenu navrhovaného zájezdu.

3 Teoretická východiska

V této kapitole budou vysvětleny pojmy, které vytvoří základ této práce a budou důležité pro vypracování dalších částí práce.

3.1 Pojem cestovní ruch

V dnešní době patří cestovní ruch mezi důležité ekonomické a sociální aspekty současné společnosti. Je součástí životního stylu mnoha lidí. V literatuře se vyskytují mnohé definice a vysvětlení tohoto pojmu.

Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) pojem cestovní ruch definovala jako „*činnost osoby cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné životní prostředí a to na dobu kratší než je stanoveno, přičemž hlavní účel její cesty je jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě.*“ [19]

Cestovním ruchem tedy můžeme nazvat složitý a mnohostranný jev, který nemá pevně stanovené hranice. Zároveň ho můžeme charakterizovat jako oblast spotřeby, při níž jsou uspokojovány lidské potřeby, jako potřeba odpočinku, poznávání, kulturního a sportovního vyžití, nových neobvyklých zážitků nebo kontaktu s lidmi. Na druhé straně je významnou součástí národní ekonomiky, která je tvořena podnikatelskými aktivitami, které zajišťují účast lidí na cestovním ruchu jako doprava, ubytovací a stravovací služby, průvodcovské služby a mnoho dalších. [1]

Náplní cestovního ruchu jsou aktivity účastníků a procesy, které souvisí s vybudováním a provozováním zařízení poskytující účastníkům cestovního ruchu služby, ochranou zdrojů, veřejněsprávními aktivitami, jako propagace, regulace cestovního ruchu a mezinárodní spolupráce. Cestovní ruch by měl být založen na dlouhodobém šetrném využívání a ochraně kulturního a přírodního prostředí. Jedním z dalších důležitých aspektů cestovního ruchu je uspokojení potřeb lidí. Jedná se zejména o potřebu poznání nové země, nových lidí nebo zážitků; potřebu změny životního stylu, životního rytmu nebo odpočinku. [21]

Cestovní ruch je sociálním jevem, který představuje také „*specifický výraz lidské mobility, jejíž vývojové změny znamenaly zpravidla významné milníky ve vývoji lidské civilizace vůbec.*“ Dříve se jednalo o aktivity, které byly dostupné pouze elitním

účastníkům, dnes jsou již běžně dostupné téměř každému. Díky tomu dochází ke zvyšování nežádoucích dopadů cestovního ruchu na geografické prostředí.

Motivace účasti na cestovním ruchu vychází z potřeb vyššího řádu v rámci Maslowovy pyramidy. Tyto potřeby jsou označovány jako zbytné. Prvotní motivací je psychická a fyzická relaxace, která je závislá zejména na primárních zdrojích, do kterých patří zejména přírodní atraktivita. S tím souvisí rozvoj různých forem organizované turistiky, jejíž účastníci jsou motivováni tzv. „push“ faktorem, který díky urbanizačním procesům a poklesem kvality životního prostředí vytlačuje rezidenta z místa. Dále mohou být motivováni tzv. „pull“ faktorem, který působí jako přitahující faktor do destinace a účastníci cítí touhu po poznání odlišného prostředí a kultur, oddechu nebo úniku. [15]

Cestovní ruch je také předmětem zkoumání vědních disciplín jako ekonomie, geografie, sociologie, psychologie, pedagogiky a mnoha dalších. Ekonomie cestovního ruchu zkoumá aspekty spojené s realizací služeb a produktů, které souvisí s účastí na cestovním ruchu. Geografie zkoumá vývoj a teritoriální aspekty mezi cestovním ruchem a krajinou. Sociologie zkoumá společnost s důrazem na chování a sociální interakci účastníků cestovního ruchu. Psychologie zkoumá psychiku návštěvníků, motivaci účasti nebo spokojenost s účastí na cestovním ruchu. [3]

3.2 Vznik cestovního ruchu

V literatuře se odkazuje na to, že lidé cestovali již od dávnověku. Začátky moderního cestovního ruchu můžeme datovat v době 17. a 18. století, díky cestám šlechticů. V tomto období se také vyskytují první zmínky o průvodcích z řad místního obyvatelstva. Již tehdy měli za úkol informovat cestující o možnosti ubytování, stravování a místních zvycích. Masový cestovní ruch se začal rozvíjet v druhé polovině 19. století.

V dobách průmyslové revoluce se lidé začali zajímat o odpočinek mimo jejich běžné prostředí. Vznik a rozvoj byl způsoben zejména potřebou rekreace a poznávání. V této době také docházelo k odchodu venkovského obyvatelstva do měst za prací. Rozvoj výrobních sil vyvolal potřeby, které se považují za základní příčiny moderního cestovního ruchu. Lidé toužili obnovovat spojení s přírodou, která sloužila jako zdroj regenerace, dále se chtěli vzdělávat a obnovovat styk s lidmi se kterými byli odděleni.

Cestovní ruch se ovšem mohl vyvíjet jen po dosažení určitého stupně životní úrovně, protože nejdůležitější byla potřeba finančních prostředků a dostatek volného času. Tyto podmínky mohla splňovat šlechta, další vrstvy se k nim dostaly až po vzniku moderního průmyslu. Za počátek novodobého cestovního ruchu se považuje první organizovaná výprava na železnici, kterou v roce 1841 zorganizoval Thomas Cook. [17]

3.3 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Pro rozvoj cestovního ruchu jsou v každé destinaci důležité mnohé činitele a předpoklady. Mezi hlavní patří lokalizační, realizační a selektivní předpoklady, podle kterých se určuje míra připravenosti destinace z hlediska účasti na cestovním ruchu. Podle nich lze hodnotit dané území.

Lokalizační předpoklady

Tyto předpoklady tvoří prvotní stimulaci při rozhodování účastníků o návštěvě oblasti. Zahrnuje hledisko přírodních možností a množství a kvalitu společenských a kulturně-historických atraktivit. Mohou mít kladný a záporný vliv na další rozvoj. Dělíme je na:

- přírodní, které mají trvalý charakter a patří sem reliéf, vodstvo, klima, fauna, flóra,
- společenské, které uspokojují poptávku po vzdělání a zábavě a zahrnují kulturně-historické památky, kulturní akce, sportovní akce.

Realizační předpoklady

Tyto předpoklady zabezpečují realizaci cestovního ruchu v jednotlivých destinacích a vytváří podmínky pro využití lokalizačních předpokladů. Jedná se o materiálně-technickou základnu, která se dělí na:

- suprastrukturu, do které patří sektor ubytovacích služeb, stravovacích služeb, sportovně-rekreační střediska, směnářské služby, pojišťovací služby a další služby, které mají vliv na rozvoj cestovního ruchu,
- infrastrukturu, která je tvořena dopravními službami do destinace nebo v dané destinaci.

Selektivní předpoklady

Tyto předpoklady lze charakterizovat jako předpoklady, které stimulují vznik turismu na straně poptávky. Vyjadřují, jak je destinace způsobilá podílet se na cestovním ruchu aktivně i pasivně. Díky těmto předpokladům lze určit, které oblasti mají nejlepší předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. Člení se na:

- objektivní, které se dále člení na politické, ekonomické, demografické, urbanizační, ekologické; konkrétně se jedná o politickou situaci v daném státě, válečné konflikty, životní úroveň, fond volného času, výše hrubého domácího produktu, indexu lidského rozvoje, nezaměstnanost, vzdělanost, věková struktura a další,
- subjektivní, které jsou tvořeny řadou psychologických podmínek, které ovlivňují kulturní úroveň obyvatel; konkrétně se jedná o rozhodování k účasti na cestovním ruchu, zkušenosti s cestováním, propagace, která vede k módnosti destinace a další. [2]

Základní podmínkou vzniku a rozvoje cestovního ruchu je dle Petřů [17] také rozvoj výrobních sil, který je důležité pro růst a rychlost, popřípadě stagnaci cestovního ruchu. Druhou základní a nezbytnou součástí jsou mírové podmínky, bez kterých by rozvoj cestovního ruchu nebyl možný. Proto je velice důležitá mírová spolupráce mezi jednotlivými státy.

Do ekologických podmínek se řadí přírodní a životní prostředí, včetně atraktivního rekreačního prostoru, přírodních atraktivit a čistého ovzduší. Lidé totiž často cestují za přírodními krásami, k čistému moři, jezerům a za čistým vzduchem. Je tudíž důležité zajistit, aby cestovní ruch, který má negativní vliv na životní a rekreační prostředí, co nejméně přírodní bohatství narušoval.

Demografické podmínky zahrnují stav a složení obyvatelstva, hustotu obyvatelstva, věkové složení nebo zdravotní stav. Každý člověk má jiné požadavky. Největší zájem o cestování mají mladí lidé, kteří jsou ale limitováni financemi. Jiní, například rodiny s dětmi, mají specifické požadavky na služby jako doprava, ubytování, stravování. Důležitým faktorem je zdravotní stav, který může účastníky limitovat nebo naopak

podporovat ve využívání služeb cestovního ruchu formou prevence nebo léčení některých chorob.

Důležitou podmínkou je i pracovní zabezpečení dostatečným počtem pracovníků s odpovídající kvalifikací a jazykovými znalostmi v zařízeních cestovního ruchu, jako jsou cestovní kanceláře, ubytovací a stravovací zařízení nebo vládní a správní instituce, které vytvářejí podmínky pro rozvoj cestovního ruchu.

Nezbytnou součástí jsou také existence a úroveň materiálně-technických podmínek, do kterých se počítá ubytovací a stravovací zařízení, doprava, sportovní a rekreační zařízení, obchody, směnárny, zdravotnická zařízení a další.

Administrativní podmínky se týkají především zahraničního cestovního ruchu. Zabývají se především vstupními a výjezdními formalitami, do kterých se řadí pasové, vízové, celní a směnářské předpisy, služby cestovních kanceláří nebo prodej jízdenek.

3.4 Destinace cestovního ruchu

Destinaci cestovního ruchu lze chápat jako územní celek, který se vyznačuje využíváním potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu, sdílenou kapacitou území pro rozvoj, společným životním cyklem a dalšími procesy cestovního ruchu. [15] Je ji možno ztotožnit s určitým geografickým prostorem jako stát, region, místo, který vyhledávají účastníci cestovního ruchu jako cíl své cesty. Tyto místa jsou definována na mezinárodní, národní, regionální a lokální úrovni. Ne každé místo může být definováno jako destinace. Pro destinaci je důležitý soubor služeb koncentrovaných v určitém místě, který navazuje na atraktivitu, které představují motivaci pro návštěvu tohoto místa.

Hlavním cílem v destinaci je prodej služeb v destinaci. Nabízí klientovi odpovídající produkt, který uspokojí jeho očekávání tím, že se snaží o kvalitní organizaci řetězce služeb. Dále plní různé funkce jako marketingovou, nabídkovou, zastoupení různých zájmových skupin nebo plánovací funkci.

Destinace jsou místa, která si vzájemně konkurují, proto musí být jejich rozvoj a prodej řízen. [11] Proto je důležité, aby v oblasti působil kvalitní destinační management. Jedná se o soubor technik, nástrojů a opatření, které se používají pro plánování, organizaci, komunikaci a regulaci cestovního ruchu v určité oblasti. Výsledkem destinačního managementu je vytvoření udržitelných a konkurujících produktů cestovního ruchu,

společné logo, cenová politika, statistická data o oblasti, propojení soukromého a veřejného sektoru a další. [16]

3.5 Typologie účastníků cestovního ruchu

Při definici účastníka cestovního ruchu dochází k pojmové nejednotnosti, která se liší dle různých států. Za účastníka mezinárodního cestovního ruchu se považuje osoba, která cestuje na dobu delší než 24 hodin do jiné země za rekreací, zábavou, zlepšení zdravotního stavu, účastní se různých akcí nebo vyřizuje určité záležitosti. [17]

Pro statistické účely se uvádí členění účastníků cestovního ruchu dle mezinárodního a domácího cestovního ruchu na:

- turista v mezinárodním cestovním ruchu, který v jiné zemi alespoň jednou přenocuje, nepobývá zde déle než jeden rok,
- turista v domácím cestovním ruchu v zemi svého trvalého bydliště cestuje do jiného místa, kde alespoň jednou přenocuje, nepobývá zde déle než šest měsíců,
- výletník v mezinárodním cestovním ruchu, který v jiné zemi nepobývá déle než 24 hodin a nepřenocuje zde,
- výletník v domácím cestovním ruchu v zemi svého trvalého bydliště cestuje do jiného místa, kde nepobývá déle než 24 hodin a nepřenocuje zde. [1]

Mezi další definice patří rozdělení účastníků cestovního ruchu dle jejich chování, nákupního rozhodování, které je základem podnikání na trhu cestovního ruchu na:

- turisté – objevitelé, kteří hledají nové znalosti a objevy, snaží se o kontakt s místními obyvateli,
- elitní turisté, kteří se zdrží v místě pobytu déle, než masoví turisté, navštěvují místa po celém světě, vyhýbají se turistickým centřům, nevyžadují vysoký standard služeb,
- neobvyklí turisté, kteří se zajímají o místní kulturu, ale zároveň využívají výhod civilizace,

- individuální turisté cestující individuálně nebo v malých skupinách, kteří využívají výhod civilizace, vyžadují vysoký standard služeb a jsou ochotni za něj zaplatit,
- masoví turisté, kteří chtějí dostat, co si zaplatí, očekávají splnění svých přání,
- charteroví turisté, kteří se o místní kulturu zajímají minimálně, využívají krátkých pobytů, při kterých využívají hotely. [3]

3.6 Druhy cestovního ruchu

Cestovní ruch můžeme rozdělit dle mnoha hledisek a kritérií, které se často prolínají. Vzhledem k charakteru cestovního ruchu je velice obtížné stanovit jednotnou typologizaci.

Místo realizace a vztah k platební bilanci

Tímto místem realizace se rozumí stát. Proto tuto kategorii můžeme rozdělit na domácí, zahraniční a tranzitivní cestovní ruch. Při domácím cestovním ruchu účastníci nepřekročí hranice své země. Zahraniční cestovní ruch zahrnuje příjezdy a výjezdy za hranice státu. Člení se na příjezdový cestovní ruch, kdy se jedná o příjezd a pobyt zahraničních návštěvníků, proto dochází z pohledu příslušného státu k přínosu platebních prostředků, tudíž hovoříme o příspěvku k aktivní straně platební bilance a výjezdový cestovní ruch, kdy vycestují občané daného státu do zahraničí, tudíž dochází k výdeji platebních prostředků, to znamená zátěž pro pasivní stranu platební bilance. Tranzitivní cestovní ruch je spojený s průjezdem na území daného státu a většinou nezahrnuje pobyt. Je přínosem platebních prostředků pro stát.

Způsob úhrady nákladů

Tato kategorie se dělí na volný a vázaný cestovní ruch. Volným cestovním ruchem se rozumí forma, kdy si účastníci veškeré náklady hradí ze svých příjmů a o účasti se svobodně rozhodují. Vázaným se nazývá taková forma cestovního ruchu, kdy je úhrada plně hrazena nebo doplácena ze společenských fondů a zároveň musí účastník splnit určité podmínky. Nejčastěji se jedná o lázeňské léčení nebo různé druhy rekreací.

Způsob a organizace zabezpečení služeb

Zde rozlišujeme neorganizovaný a organizovaný cestovní ruch. Při neorganizovaném cestovním ruchu si účastník celou cestu a další potřebné věci zařizuje sám nebo pouze částečně využívá služeb cestovní kanceláře. Při organizovaném cestovním ruchu cestu i pobyt zajišťuje cestovní kancelář.

Délka pobytu

V rámci tohoto rozdělení rozlišujeme krátkodobý a dlouhodobý cestovní ruch. Krátkodobý je charakterizován pobytem, který trvá maximálně tři dny a zahrnuje nejvýše dvě přenocování. U dlouhodobého cestovního ruchu je předpokládán pobyt delší než tři dny, není však delší než šest měsíců. [17]

Počet účastníků

Podle tohoto kritéria se dělí cestovní ruch na individuální, skupinový a masový. Individuální cestovní ruch je založen na tom, že účastník cestuje sám nebo s malou skupinou a vše, včetně svého programu, si zařizuje sám. Při skupinovém cestování se cestuje v organizovaných skupinách, které mohou využívat různé výhody, například slevy v dopravě, ubytování nebo při návštěvě atraktivit. Při masovém cestovním ruchu cestují účastníci hromadně, využívají rychlých dopravních prostředků, mají předem stanovený program, kterému předem nemusí věnovat žádnou přípravu, protože ho zajistí cestovní kancelář nebo průvodce, nemusí umět cizí jazyky, jelikož o ně bude postaráno v rukou průvodce nebo delegáta, zajímají se především o pamětihodnosti a nákup suvenýrů.

Věk účastníků

Zde rozdělujeme cestovní ruch dětí, mládežnický, rodinný a seniorský. Cestovní ruch dětí je určen dětem do patnácti let, kdy se účastní organizovaných pobytů nebo výletů bez účasti rodičů, například dětské tábory, školy v přírodě, školní zájezdy nebo výlety. Mládežnickým cestovním ruchem rozumíme cestování lidí od 15 do 25 let, které je ovlivněno jejich ekonomickou situací a fondem volného času. Tito lidé většinou vyhledávají jednoduché služby za příznivé ceny, chtějí se setkávat se svými vrstevníky a poznat místní kulturu. Může se jednat o různé výměnné pobyty, studijní, jazykové a pracovní pobyty. Při rodinném cestovním ruchu cestují páry s dětmi, vyhledávají určitou

kvalitu a zabavení pro děti i dospělé. Seniorský cestovní ruch je typický dostatkem volného času, balíčky služeb a příjemnou atmosférou. Senioři často cestují mimo sezónu, kdy jsou navštívená místa klidnější s menším množstvím návštěvníků.

Roční období

Zde se jedná o sezónní, mimosezónní a celoroční cestovní ruch. Sezónu můžeme rozdělit na hlavní, kdy jsou nejpříznivější podmínky pro návštěvu daného místa a vedlejší, kdy jsou podmínky méně příznivé. [3]

3.7 Formy cestovního ruchu

Formy cestovního ruchu odpovídají tomu, co účastníci vyhledávají a potřebují, tudíž formy rozdělujeme dle motivace účasti na cestovním ruchu. V praxi je ale běžná určitá kombinace některých forem, kdy jedna je hlavní a dominantní. Dělíme je na základní a specifické.

3.7.1 Základní formy

První základní formu tvoří rekreační cestovní ruch, který přispívá k regeneraci fyzických i duševních sil člověka, realizuje se ve vhodném rekreačním prostředí, například u vody, v lese nebo na horách. Může být spojen jak s pasivním, tak s aktivním odpočinkem provozovaným skrz nenáročné pobytové aktivity. Tato forma má z hlediska cestovního ruchu nejširší zastoupení.

Druhým je kulturně-poznávací cestovní ruch, který je zaměřen na získání nových poznatků a informací u účastníků, kteří se mohou dozvědět něco z historie, kultury, tradic nebo způsobu života navštíveného místa. Jeho výhodou je vzdělávací funkce a rozšíření všeobecného rozhledu obyvatelstva.

Třetí základní formou je sportovně-turistický cestovní ruch vyhledávají především lidé, kteří mají zájem o aktivní odpočinek a aktivní nebo pasivní účasti na sportovních činnostech a sportovních akcích. Odehrává se ve vhodném přírodním prostředí a předpokládá určitý stupeň fyzické kondice.

Čtvrtou je léčebný a lázeňský cestovní ruch je vyhledáván pro prevenci, léčbu nebo relaxaci účastníků, kteří načerpají fyzickou a duševní sílu pod zdravotnickým dohledem

ve volném čase. Tato forma je spojena s pobyty na místech, kde dojde ke zlepšení zdravotního stavu. Podmínkou je existence přírodních léčivých zdrojů. [19]

3.7.2 Specifické formy

Tato forma uspokojuje zvláštní a speciální potřeby a požadavky účastníků. Jeho nabídka se neustále rozšiřuje a inovuje. K těmto formám patří například cestovní ruch městský, venkovský, jehož součástí je agroturistika a ekoagroturistika; dále cestovní ruch dobrodružný, chatařský a chalupářský, kongresový, incentivní, seniorský, lidí s tělesným handicapem, cykloturistika, golfová turistika, rybolov, náboženský nebo gastronomický cestovní ruch. [19]

Dobrodružný cestovní ruch je motivován touhou po neznámém s cílem zažít nějaké dobrodružství s určitou mírou rizika. Účastník této formy cestovního ruchu chce dobrodružství, aby mohl na určitý čas změnit svůj každodenní stereotyp na alternativní způsob života. Řadí se sem různá putování, vyhledávání odlehlých končin světa, účast na adrenalinových sportech typu bungee jumping, rafting, horolezectví, paragliding, vysokohorská turistika a mnohá další.

Kongresový cestovní ruch zahrnuje organizování kongresů, konferencí, symposií, seminářů, výstav a veletrhů. Je spojen s návštěvou a pobytem v určitém místě a využíváním služeb cestovního ruchu. Součástí kongresových akcí bývají doprovodné programy a možnosti na trávení volného času. Proto bývají tyto akce soustředěny do větších měst.

Náboženský cestovní ruch je spojený s tradicemi světových náboženství projevující se návštěvou poutnických míst, měst, obcí, jeskyní, řek nebo hor. Může být spojen s vykonáváním určitých náboženských obřadů, bohoslužeb, rituálů, připomínání určitých událostí. Účastníci této formy jsou neradi označováni jako turisté. [3]

Gastronomický cestovní ruch vyhledávají lidé, kteří chápou jídlo a pití jako nedílnou součástí kultury a kulturního dědictví. Během svých cest vyhledávají místní pokrmy a speciality, aby dosáhli jedinečných a nezapomenutelných kulinářských zážitků a dozvěděli se něco o gastronomických tradicích dané země. Také se účastní akcí, týkajících se přípravy a prezentace jídla, tradice stolování a stravovacích zvyků. [7]

Mezi specifické formy cestovního ruchu můžeme zařadit i tzv. pseudo-cestovní ruch. Jedná se o „soubor nepravých forem cestovního ruchu, které nevycházejí ze základních motivací cestovního ruchu (cestování za odpočinkem a rekreací, poznáváním, za kontakty s lidmi). Jedná se zpravidla o cestování motivované sociálně patologickými jevy nebo spekulací.“ Konkrétními formami jsou například nákupní nebo benzinový cestovní ruch, kdy je hlavním motivem ušetření peněz tam, kde jsou ceny levnější; drogový cestovní ruch, do oblastí, kde je droga povolena; pašerácký cestovní ruch, kdy jsou pašovány věci za hranice; sexuální cestovní ruch, interrupční cestovní ruch, který vyhledávají ženy, v jejichž zemi je interrupce zakázána. [16]

3.7.3 Nové specifické formy

V současné době dochází k dynamickému rozvoji různých alternativních druhů cestovního ruchu. Tyto specifické formy jsou pro běžného turistu nové a netradiční. Zároveň jsou také stále více vyhledávané.

Jedná se například o dobrovolnický cestovní ruch, známý také jako Voluntourism. Jedná se o spojení dovolené s aktivní pomocí navštíveným oblastem. Turisté během týdne pracují a během víkendu poznávají danou zemi jako běžní turisté. Účastníci chtějí udělat něco dobrého a zároveň se dostat do míst, do kterých by se jinak těžko dostávali. Mohou v oblasti pomoci manuálně, výukou jazyků nebo poskytovat lékařskou pomoc. [83]

Další formou je svatební cestovní ruch. Jedná se o organizovanou cestu za účelem uzavření sňatku. V současné době je trendem uzavírat sňatek v jiné, mnohdy exotické zemi. Lidé mohou cíleně cestovat do zahraničí za svatbou, anebo se rozhodnou až na místě. Mohou se vzít na pláži, v přírodě, na romantickém hradě, katedrále nebo místním kostele. Obřady jsou následně spojeny s líbávkami, na kterých mohou využívat luxusních služeb. Často si snoubenci nechají zorganizovat jen tzv. požehnání, při němž svatba probíhá podle místních tradic. Je ovšem neplatná, tudíž sňatek stvrdí až ve své zemi. Většinou jsou cesty pořádány cestovní kanceláří nebo agenturou, které jim pomohou vyřídit všechny administrativní záležitosti. [7]

Trendem je také filmový cestovní ruch, který je v některých zemích již zavedenou formou cestovního ruchu. Dříve ho provozovali převážně filmoví nadšenci, dnes se o něho zajímají i další turisté. Jejich hlavní motivací je touha zhlédnout místa, kde se natáčely známé filmy. Mohou cestovat již v průběhu natáčení nebo až po jeho uvedení do kin.

Tato forma může podpořit ekonomiku dané oblasti. Začínají vznikat speciální filmové kanceláře, které tento zážitek zprostředkují. [46]

Specifickou formou je tzv. gay and lesbian tourism, také homosexuální cestovní ruch. Jedná se o aktivity v rámci cestovního ruchu, kterých se účastní osoby orientované na stejné pohlaví. Motivací tohoto cestovního ruchu je vyhledávání sociálních kontaktů, účast na sportovních aktivitách nebo návštěva specificky zaměřených festivalů a karnevalů. [16]

V poslední době je velice často rozebírán pojem temný turismus, neboli Dark Tourism, který má v této kategorii také své místo. Tato forma cestovního ruchu bude více rozebrána v další části práce.

3.8 Trendy v cestovním ruchu

Trh cestovního ruchu je typický dynamickou svého rozvoje. Postupně se mění délka cest, způsoby objednávání služeb, vliv marketingu a dalších faktorů, díky nimž se částečně snižuje sezónnost. Trendy v cestovním ruchu jsou důsledkem zkracování pracovní doby, růstu volného času, zvyšování příjmů a tím i růstu životní úrovně v mnoha státech světa a ekonomických, politických a sociálních změn. [20]

Mezi globální trendy v cestovním ruchu patří dle Zelenky [20] a Czech Tourism [44] například:

- soustavné zvyšování kvality, zejména díky zavádění moderních technologií, zvyšováním rychlosti poskytovaných služeb a jejich komplexnosti,
- rostoucí využívání technologií k on-line rezervacím, získávání informací o hotelech, destinacích a dalších služeb,
- neustálý růst cestovního ruchu, zejména zahraničních cest a jejich vliv na světové hospodářství,
- zvýšení podílu letecké dopravy, a s tím související intenzivnější nadnárodní spolupráce v oblasti výměny služeb a informací,
- rostoucí význam asijského regionu jako zdroje turistů, kdy se jedná zejména o Čínu, Hongkong, Jižní Koreu,

- výběr módních destinací, kdy nejde pouze o výběr nejlepších služeb, ale o to, zda je právě v kurzu,
- rozšíření potenciálu cestovního ruchu, kdy k přírodním a kulturním atraktivitám přibývá zájem o atraktivity typu zábavních a tematických parků, inscenizaci folklóru a dalších,
- pokles zájmu o destinace, kde dochází k násilí, politickým nepokojům nebo přírodním katastrofám,
- tradičnější odpočinkové dovolené u moře nahrazovány aktivnějšími formami,
- trend více kratších dovolených během roku a z toho vyplývající růst cestovních výdajů,
- růst počtu přenocování,
- koncentrace služeb do řetězců se standardizací služeb,
- význam doplňkových služeb,
- vysoká mobilita kvalifikované pracovní síly,
- kampaně podporující udržitelný cestovní ruch, které mají vzbudit zájem klientů o podporu udržitelnosti využíváním produktů zaměřených na udržitelnost.

Novými trendy v cestovním ruchu se zabývá například Palatková [13], která z hlavních trendů, které jsou důležité na straně poptávky, jmenuje například:

- demografické trendy, zejména změna věkové struktury účastníků, snižování významu rodiny, rostoucí význam menšit, atd.,
- společenské trendy, zastoupené důrazem na bezpečnost, kvalitu, zábavu, měnící se životní styl, rozšiřování vzdělání a další,
- technické a technologické trendy, které jsou ovlivňovány růstem nízkonákladových leteckých společností, rychlovlaků, rezervací na poslední chvíli,
- ekonomické prostředí, které klade důraz na kvalitu, cenu, efektivnost,

- trendy udržitelnosti, v rámci rostoucího povědomí, potřeby cest z města do přírody,
- politické prostředí, zejména odstraňování bariér pro cestování.

Vliv poptávky na trhu cestovního ruchu ovlivňuje i nabídku. Palatková se těmito trendy zabývá také. Jsou jim například:

- konkurenční prostředí mezi destinacemi a konkurenčními cenami,
- společenské trendy, které zohledňují stranu poptávky, jako například důraz na kvalitu, mobilitu nebo nárůst individuálních cest,
- technické a technologické trendy, zastoupeny rostoucím objemem rezervací přes internet, rostoucí informovanost klienta, virtuální prohlídky, rozšíření last minute nabídek přes internet,
- ekonomické trendy jako rostoucí tlak na cenu, informovanost klienta, udržitelnost nebo yield managementu.

3.9 Služby cestovního ruchu

Služby jsou rozhodující součástí produktu v cestovním ruchu. Slouží výlučně nebo převážně k uspokojování potřeb účastníků cestovního ruchu. Tyto služby poskytují podniky cestovního ruchu, subjekty veřejného a soukromého sektoru. Některé služby tudíž mohou sloužit i místnímu obyvatelstvu.

Služby mají určité charakteristické znaky, kterými se liší od výrobků. Jsou to ekonomické statky, které mají většinou nehmotný charakter, se kterým souvisí potřeba lidské práce. Poskytovatel služby může začít s poskytováním až poté, co se vyskytne poptávka. Služby jsou neskladovatelné, realizují se jen v přítomnosti spotřebitele. Dále jsou pomíjivé, nemohou se testovat před použitím. Jsou časově a místně vázané, předpokládají příchod účastníka na určité místo. Dalším znakem je komplexnost, protože účastník nespotřebovává jen jednotlivé služby, ale celý balíček, tudíž jedna špatná služba může ovlivnit hodnění celého balíčku služeb. Také mohou být zastupitelné, to znamená, že jedna služba může být nahrazena jinou. Mají mnohooborový charakter, je nutné jejich zprostředkování, platí se za ně předem. [3]

3.9.1 Členění služeb

Služby v cestovním ruchu se dají rozdělit podle mnoha hledisek. Jako příklad je uveden Oriška [10]. Tyto hlediska mohou být součástí i dalších hledisek a vzájemně se doplňovat.

Podle významu ve spotřebě účastníků:

- základní, kam se zařazují služby spojené s přemístěním účastníků a služby spojené s jejich pobytem,
- doplňkové, které zahrnují služby spojené s využíváním atraktivit v rekreačním prostoru.

Podle charakteru spotřeby:

- osobní, kde se užitečný efekt dostává přímo určité osobě,
- věcné, u kterých se užitečný efekt dostává prostřednictvím hmotného statku.

Podle ekvivalentnosti výměny při poskytování služeb:

- placené, hrazené přímo účastníkem,
- neplacené, hrazené z příjmů firmy nebo organizace.

Podle prostorového hlediska

- poskytované v místě trvalého bydliště,
- poskytované během přepravy,
- poskytované v rekreačním prostoru.

Podle časového hlediska

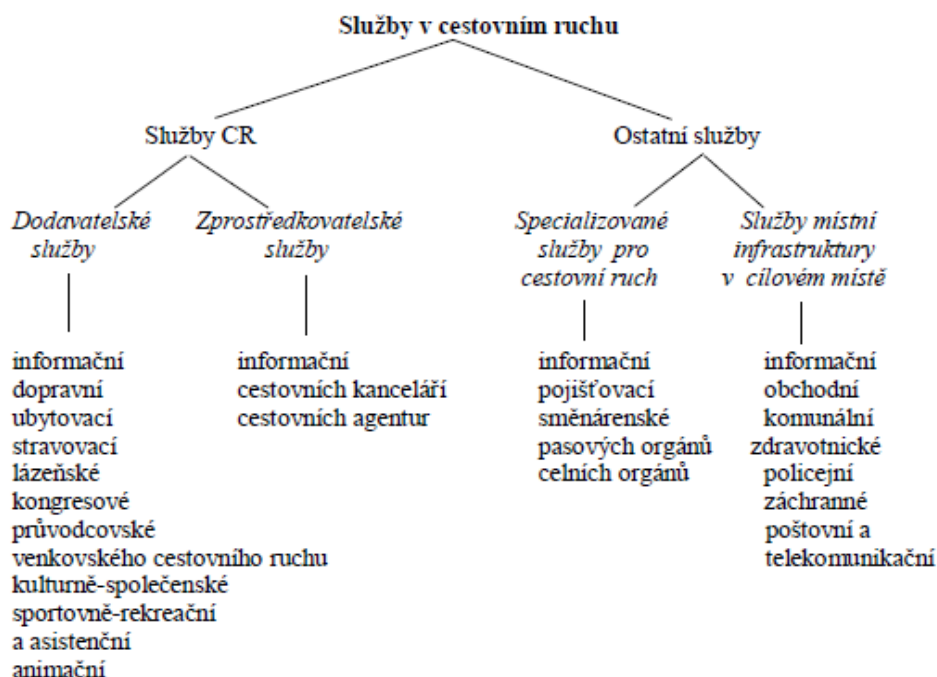
- v sezónním období, v letní nebo zimní sezóně,
- v mimosezónním období.

Podle způsobu zabezpečování služeb

- vlastní služby, kdy mezi dodavatelem a účastníkem není žádný mezičlánek,
- zprostředkované služby, obstarávané cestovní kanceláří, která tvoří mezičlánek mezi dodavatelem a účastníkem.

Dále se služby člení z funkčního hlediska. Jsou to služby dopravní, ubytovací, stravovací, zprostředkovatelské, lázeňské, kongresové, služby účastníkům venkovského cestovního ruchu, průvodcovské služby, společensko-kulturní, sportovně-rekreační, animační, pojistné, směnářenské, služby obchodu, komunální, horská služby a další služby, které uspokojují specifické potřeby nebo zabezpečují zájem státu.

Obrázek 1: Struktura služeb v cestovním ruchu

Zdroj: [3]

Dopravní služby

Doprava je základním předpokladem pro rozvoj cestovního ruchu. Díky ní jsou překonávány prostorové a časové rozdíly mezi bydlištěm a místem cestovního ruchu. Zabezpečují pravidelnou i nepravidelnou přepravu účastníků a jejich zavazadel ve vnitrostátní nebo mezinárodní dopravě. Řadí se sem i další služby jako poskytování informací o dopravních spojeních, rezervování míst v dopravních prostředcích, prodej dopravních cenin nebo vyřizování reklamací. Služby mohou poskytovat přímo dopravní společnosti nebo jsou zprostředkovány přepravci cestovních kanceláří a agentur.

Podle druhu dopravy rozlišuju dopravu železniční, leteckou, silniční, vodní a ostatní druhy dopravy.

Železniční doprava zajišťuje přepravu účastníků vlaky po železnici. Její výhodou je hromadný charakter, plynulost a bezpečnost. Je málo závislá na přírodních jevech, může být provozována ve všech ročních obdobích, v jakoukoli denní i noční dobu. Její nevýhodou je, že nemá dostupnost do každé oblasti.

Letecká doprava představuje nejrychlejší způsob přepravy mezi velmi vzdálenými místy. Zároveň se vyznačuje pohodlím a kulturou cestování, zejména na větší vzdálenosti. Je nevýhodná v tom, že je nutné počítat s vyššími provozními náklady, díky nimž jsou letenky dražší, než ostatní dopravní ceniny. Je zajišťována pravidelnými linkami nebo speciálními linkami objednanými zprostředkovateli služeb.

Silniční doprava zajišťuje přepravu pozemními dopravními prostředky (auty, autobusy). Po pozemních komunikacích se díky ní mohou účastníci dostat do většiny středisek cestovního ruchu poměrně rychle. Nevýhodou je menší pohodlí při cestě, stejně jako malá kapacita přepravených účastníků nebo vyšší riziko dopravní nehody v porovnání s ostatními dopravními prostředky.

Vodní doprava patří k nejstarším druhům přepravy. Je nejvíce rozvinutá v přímořských státech, kdy dopravuje účastníky po vodních plochách (moří, jezer, řek), se vyznačuje poměrně malou přepravní rychlostí, omezenou dostupností středisek cestovního ruchu, ale také minimálním vlivem na životní prostředí.

Do ostatních druhů dopravy patří vertikální doprava osobních horských dopravních zařízení – lanovek a městská hromadná doprava. [1]

Ubytovací služby

Významným předpokladem vzniku a rozvoje zejména dlouhodobého cestovního ruchu jsou ubytovací služby. Umožňují přenocování nebo přechodné ubytování v cílovém místě celoročně nebo sezónně. Jejich součástí jsou i další služby, které souvisí s pobytem účastníků v navštíveném místě. Příjmy z ubytovacích služeb tvoří nejvýraznější část příjmů v cestovním ruchu.

Jsou rozlišovány dle kategorií (hotel, motel, hotel, penzion a další) a tříd, které vyjadřují stupeň vybavenosti a kvalitu poskytovaných služeb v ubytovacím zařízení dle nejčastěji používaných hvězdiček od jedné, vyjadřující nejnižší standard, do pěti, jako označení nejvyššího standardu. Poskytují jednotlivé placené a neplacené služby.

Čím je ubytovací zařízení jednodušší, tím méně služeb nabízí a naopak. Při přechodu mezi úrovněmi ubytovacího zařízení mohou také některé placené služby přecházet na neplacené. Mezi placené služby patří například prodej zboží, cestovní literatury, upomínkových předmětů, praní a žehlení prádla, půjčování sportovních potřeb, televize, dopravních prostředků, obstarávání jízdenek, vstupenek a další. Mezi neplacené patří například podávání informací, buzení, půjčování tisku, úschova zavazadel, zprostředkování taxislužby nebo péče o děti. [3]

Stravovací služby

Mezi základní podmínky rozvoje cestovního ruchu patří poskytování stravovacích služeb, které uspokojují základní potřeby výživy účastníků během přepravy v dopravních prostředcích i pobytu v cílovém místě v ubytovacích zařízeních nebo místních restauracích. Konkrétně jde o služby základního stravování, doplňkového stravování a občerstvení, které může být spojeno s kulturním programem, hudebním doprovodem a dalšími možnostmi pobavení účastníků. [10]

Již během objednávání svého zájezdu si účastník vybírá typ stravování, které mu ubytovací zařízení bude poskytovat. Mezi nejčastější typy stravování patří:

- vlastní stravování, kdy si jídlo sám obstarává nebo navštěvuje místní restaurace,
- ubytování se snídaní,
- polopenze, která zahrnuje snídaní a večeři,
- plná penze, zajišťující snídaní, oběd a večeři,
- all inclusive, kdy má v ceně kromě hlavních jídel i alkoholické i nealkoholické nápoje, zmrzlinu, zákusky nebo místní speciality.

V každém ubytovacím zařízení se účastník může setkat s rozlišným způsobem podávání jednotlivých jídel. Jídla mu mohou být servírována obsluhou formou menu, dále je využívána forma bufetu, neboli švédského stolu, kdy si účastníci sami vybírají z nabízeného jídla. Také se mohou setkat s formou kontinentální snídaně, kde je k dispozici pečivo, máslo, džem, káva, čaj, džus a mléko. Mohou být i rozšířené přidáním sýra, salámu, vajec a zeleniny. [27]

Průvodcovské služby

Průvodci v cestovním ruchu patří mezi pracovníky prvního kontaktu, který může vytvořit mínění návštěvníků. Služby průvodců jsou součástí doplňkových služeb produktu cestovního ruchu. Průvodci poskytují nejen výklad, ale snaží se i o efektivní trávení volného času návštěvníků. Předmětem jeho služeb je tedy opakované doprovázení skupin účastníků, dodržování dohodnutého programu a standardu služeb, poskytování informací za úplatu.

V cestovním ruchu je více kategorií průvodců. Nejpočetnější skupinu tvoří průvodci spolupracující s cestovními kancelářemi, agenturami nebo turistickými informačními centry. Tito průvodci mohou být techničtí, odborní, delegáti, průvodci při lovecké turistice, ekoprůvodci, geoprůvodci a další. Další skupiny tvoří místní průvodci, průvodci po kulturně-historických památkách, horští průvodci a průvodci po zpřístupněných jeskyních. [9]

Pojišťovací služby

V rámci pojištění v cestovním ruchu rozlišujeme pojištění cestovních kanceláří a pojištění účastníků cestovního ruchu.

Dle zákona 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu musí být každá cestovní kancelář pojištěna proti úpadku. Tím pádem vznikne zákazníkovi cestovní kanceláře právo na pojistné plnění v případě jejího úpadku. Pojišťovna předá cestovní kanceláři doklady, které obsahují jméno pojišťovny, podmínky pojištění, způsob oznámení pojistné události a budou vydávány zákazníkům při uzavření cestovní smlouvy. Konkrétně má zákazník nárok na plnění v případech, kdy mu cestovní kancelář neposkytne dopravu, kterou má zaplacenou, z navštíveného místa zpět do České republiky; nevrátí mu zálohu nebo celou částku za zájezd, pokud se neuskutečnil, anebo mu nevrátí rozdíl mezi zaplacenou cenou a skutečně využitými službami, v případě, že se zájezd uskutečnil pouze z části. [63]

Pojištění účastníka cestovního ruchu ho chrání při nepředvídatelných událostech, se kterými se může na svých cestách setkat. Cestovní pojištění je nepovinné, avšak pro zahraniční cesty doporučené. Účastník si může sjednat pojištění u pojišťovny nebo prostřednictvím cestovní kanceláře. Vybírá si od nejjednodušší verze, která zahrnuje léčebné výlohy a asistenční služby po různé druhy doplňkového pojištění, které se týká

například odpovědnosti za škodu, storna zájezdu před nebo během cesty, ztráty dokladů, zavazadel, klíčů a podobně.

Účastník může pro svou cestu v rámci členských států Evropské unie, Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska také využít Evropský průkaz zdravotního pojištění, který vydává zdravotní pojišťovna. Díky tomuto průkazu má účastník právo na nezbytnou lékařskou péči.

Cena pojištění se odvíjí od aktivit, které bude účastník na navštíveném místě provozovat. Pro běžnou cestu je pojistka nejlevnější. V případě provozování rizikových sportů a aktivit pojistka stoupá. Účastník si také může nastavit pojistný limit. Čím vyšší má limit, tím je menší riziko, že bude za zdravotní péči doplácet. [6]

Směnárenské služby

Tyto služby slouží účastníkům zahraničního cestovního ruchu. Jedná se o nákup a prodej devizových prostředků, který využívají osoby příjezdového a výjezdového cestovního ruchu. [5]

S devizovými prostředky mohou obchodovat oprávněné subjekty na základě povolení vydaného Českou národní bankou. Tato činnost podléhá kontrole Ministerstva financí a České národní banky. Směnárenské služby mohou vykonávat bankovní i mimobankovní směnárenská místa, kam patří směárny cestovních kanceláří, hotelů, soukromé směárny, bankomaty v zahraničí nebo zahraniční platby platební kartou.

Oficiální kurzy měn vydává každý den Česká národní banka na kurzovních lístcích. Každá směárna může používat vlastní směnné kurzy. Za poskytnuté služby může také účtovat manipulační poplatky. O nákupu a prodeji devizových prostředků musí vystavit doklad. [85]

3.10 Zájezdová činnost

Prodej zájezdů zajišťují cestovní kanceláře a cestovní agentury. V této kapitole bude popsáno, jakým způsobem tito zprostředkovatelé zájezdů pracují, jaké činnosti vykonávají a jaké druhy zájezdů mohou nabízet.

3.10.1 Cestovní kancelář

Cestovní kancelář na základě koncese nabízí a prodává zájezdy. Je podnikem, který prodává individuální služby nebo kombinaci služeb ve formě zájezdu spotřebitelům v cestovním ruchu. Zároveň může vykonávat činnost, kterou vykonávají cestovní agentury. Cestovní kancelář musí být ze zákona pojištěna proti úpadku. Ve světě se pro cestovní kancelář používá označení „*tour operator*“. [14]

Funguje na principu obchodního mezičlánku, to znamená, že od producenta primárního produktu, to znamená dopravce, ubytovacího zařízení, stravovacího zařízení, sportovního zařízení, zábavního zařízení a dalších poskytovatelů, produkt nakupuje a prodává konečnému spotřebiteli. Zároveň nese všechna rizika spojená s prodejem.

Její produkty se mohou lišit tím, že některé cestovní kanceláře nabízí domácí i zahraniční destinace, jiné pouze domácí, další pouze zahraniční destinace. Některé nabízejí zájezdy, které sami předem připraví, jiné mohou klientovi sestavit zájezd podle jeho přání. Také se mohou zabývat produkty pro široké portfolio klienty, další se zase mohou soustředit pouze na jednu určitou skupinu klientů. Své produkty prodávají buď sami, tím, že je přímo prodávají na svých pobočkách; prostřednictvím internetu nebo jejich produkty nabízí cestovní agentury. [5]

Dle Orišky [10] se cestovní kanceláře rozdělují podle charakteristik z hlediska:

- předmětu činnosti, na organizátory, neboli touroperátory (cestovní kanceláře) a zprostředkovatele (cestovní agentury),
- specializace, na základní, kdy služby poskytují v plném rozsahu a specializované které se specializují na určitý druh, rozsah služeb a klientelu,
- územního, na vysílající, které působí v místě bydliště účastníka a přijímající, působící v místě pobytu účastníka; v zahraničí se rozdělují na incomingové, které působí v příjezdovém cestovním ruchu a outgoingové, působící ve výjezdovém cestovním ruchu,
- velikosti, na malé, střední a velké, s kritériem počtu pracovníků, objemu tržeb, počtu zákazníků a dalších ukazatelů,
- vlastnických vztahů.

Většina cestovních kanceláří v České republice patří mezi malé podniky, které mají méně než dvacet zaměstnanců. Několik desítek cestovních kanceláří patří do střední kategorie tím, že mají více než dvacet zaměstnanců. Pouze tři české cestovní kanceláře patří do kategorie velké, protože mají nad 250 zaměstnanců. Jsou to Čedok, Exim Tours a Firo Tour. [19]

3.10.2 Cestovní agentura

Cestovní agentura patří do živností volných. Nabízí a prodává jednotlivé služby cestovního ruchu. Kombinaci služeb může nabízet jen za předpokladu, že nebude splňovat definici zájezdu. Prodej zájezdů ovšem může zprostředkovat pro cestovní kancelář, kdy v propagačních materiálech a nabídkách musí vždy uvádět, pro jakou cestovní kancelář zájezd zprostředkovává. Ve světě se pro cestovní agenturu používá označení „*travel agency*“. [14]

Je součástí distribučního kanálu. Jako zprostředkovatel může provádět rezervace zájezdů u cestovních kanceláří, hotelů, letenek a dalších. Za odměnu dostává provize za zprostředkování. Na rozdíl od cestovní kanceláře nemusí být pojištěna proti úpadku. [4]

3.10.3 Předmět činnosti cestovních kanceláří a agentur

Hlavním úkolem cestovních kanceláří je připravit a zajistit konečnému klientovi kombinaci služeb cestovního ruchu, tzn. zájezd. Hlavním úkolem cestovních agentur je tento zájezd zákazníkovi nabízet a prodat.

Cestovní kancelář má právo organizovat a prodávat předem připravené zájezdy a zákazníkům zajišťovat pobyty v tuzemsku a zahraničí. Toto právo má dle živnostenského zákona pouze cestovní kancelář. Cestovní agentury zájezdy neorganizují.

Dalšími náplněmi činnosti cestovních kanceláří a cestovních agentur je například poskytování informací týkajících se účasti na cestovním ruchu, rezervování míst v dopravních prostředcích, prodej dopravních cenin, zajišťování ubytování jednotlivcům, prodej lázeňských léčebných pobytů, průvodcovské služby, kongresové služby, pojišťovací služby, prodej vstupenek na kulturní a sportovní akce, směnářské služby, obstarávání víz, prodej předmětů souvisejících s cestovním ruchem, například map, průvodců a dalších. [19]

3.10.4 Zájezd

Dle zákona 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu, je zájezd definován jako „*předem sestavená kombinace alespoň dvou z následujících služeb, je-li prodávána nebo nabízena k prodeji za souhrnnou cenu a je-li služba poskytována po dobu přesahující 24 hodin nebo když zahrnuje ubytování přes noc*“. Služby, které jsou při zájezdu nabízeny, jsou „*doprava, ubytování, jiné služby cestovního ruchu, jež nejsou doplňkem dopravy nebo ubytování a tvoří významnou část zájezdu nebo jejichž cena tvoří alespoň 20 % souhrnné ceny zájezdu.*“ [63]

Zájezdy se mohou dle Kunešové a Farkové [8] rozdělit podle několika hledisek. Je to například hledisko:

- geografické, na domácí (v rámci České republiky) a zahraniční (výjezdové a příjezdové),
- dobu trvání, na krátkodobé (do tří dnů) a dlouhodobé (více než tři dny),
- tematické náplně, na rekreační, kulturně-poznávací, sportovní, turistické, tematické zájezdy, incentivní a kongresové turistika, lázeňské pobyty a další,
- způsobu dopravy, na autokarové, vlakové, letecké, lodní, s využitím vlastní dopravy nebo kombinované přepravy,
- roční období, na letní, zimní a mimosezónní,
- způsobu přípravy, na standartní zájezd vybraný z katalogu cestovní kanceláře a forfaitový zájezd objednaný pro jednotlivce nebo skupinu dle přání a požadavků zákazníka,
- sociologické, kdy se připravují různě zaměřené zájezdy, které vycházejí ze zájmů klientů.

Klient, který si zájezd koupí vstupuje do právního vztahu s cestovní kanceláří cestovní smlouvou. [12] Tu předkládá cestovní kancelář klientovi a obsahuje závazek cestovní kanceláře poskytnout zájezd a závazek klienta uhradit požadovanou částku. Musí být sjednána písemně, jinak je neplatná.

Dále musí obsahovat podstatné náležitosti, kterými jsou:

- označení smluvních stran,
- vymezení zájezdu,
- termín zahájení a ukončení zájezdu,
- uvedení všech služeb, které jsou součástí zájezdu, místo a dobu jejich trvání,
- cenu zájezdu, časový rozvrh plateb, výše zálohy,
- způsob uplatnění nároku klienta v případě porušení právní povinnosti cestovní kanceláře,
- výše odstupného, které musí klient uhradit v případě, kdy odstoupí od smlouvy. [47]

4 Vlastní práce

V této kapitole bude představena, zhodnocena a analyzována forma cestovního ruchu zvaná temný turismus. V současné době patří mezi nové trendy v cestovním ruchu. Bude zde popsán pojem temný turismus, uvedeny příklady motivace účasti, druhy, příklady významných míst temného turismu, zpracována a zhodnocena nabídka produktů nabízených cestovními kancelářemi na trhu cestovního ruchu v České republice a vytvořen nový produkt s kalkulací vhodný k prodeji.

4.1 Pojem temný turismus

Pod termínem temný turismus rozumíme „*cestovní ruch, který zahrnuje cestování mimo místo trvalého bydliště za účelem návštěvy míst, atraktivit a aktivit spojených se smrtí, utrpením, neštěstím, strachem nebo smutkem.*“ [7]

Kromě českého názvu temný turismus se můžeme setkat s pojmy Dark Tourism, Grief Tourism, Thanatourism, Morbid Tourism nebo Blackspots. [18]

Pojem Dark Tourism byl poprvé konkrétně použit v roce 1996, kdy na tento začínající trend upozornili britští badatelé Malcolm Foley a John Lennon ve své knize Dark Tourism – The attraction of death and disaster. Podle nich mají místa spojená s utrpením určitou schopnost přitahovat turisty. Profesor Lennon napsal, že důvodem temné turistiky „*je směs úcty, voyerismu, a snad i vzrušení z toho, že se dostáváme tak blízko smrti.*”

Nejedná o novodobý trend, jelikož již v dávné minulosti jsme se mohli setkat s mnoha událostmi, které následně vzbudili zájem lidí o návštěvu, například bitva u Waterloo nebo výbuch sopky Vesuv s následným zničením Pompejí. Teprve v postmoderní době se stal důležitým produktem, jelikož se lidé postupně odklánějí od míst spojených s masovým turismem a vyhledávají nové netradiční místa s netradičními zážitky. [82]

Mnozí z tohoto druhu cestovního ruchu vidí jen to negativní a kontroverzní. Tvrdí, že se jedná jen o turistický byznys a to je špatně. Lidé jsou jen zvědaví a vydávají do míst postižených tragédií, protože touží vidět na vlastní oči místa, která se stala součástí lidských dějin a kultury, místa ve kterých se odehrály události, které nás dodnes ovlivňují

a zažít *genius loci* tohoto místa. Zpřístupnění míst spjatých s poznáváním neštěstí a katastrofou je přínosné pro vzdělávání, poznávání autentičnosti těchto událostí a emocionálního prožitku, který je velmi důležitý. V neposlední řadě dochází k přísunu finančních prostředků do navštívených míst. Díky nim může být místo revitalizováno, aby se uchovalo i dalším generacím. [58]

4.2 Motivace účasti

Primární motivací v cestovním ruchu je poznávání, odpočinek, prožití nových situací a zážitků nebo navazování kontaktů. V temném cestovním ruchu se primární motivace liší. Jedná se spíše jen o poznávání, vzdělávání nebo uctívání památky zesnulých.

Na vzniku poptávky a perspektivy vývoje po temném cestovním ruchu se podílí několik faktorů, které se mohou navzájem prolínat a spojovat s dalšími motivy účasti na cestovním ruchu. Jedná se o:

- uctění památky zesnulých, kdy účastníci chtějí vzdát hold konkrétním osobám, kteří byli vězněni, mučeni, usmrceni nebo zemřeli tragickou smrtí během nějaké katastrofy,
- vzdělávání a poznání tragických historických momentů, které by neměly být zapomenuty a měly by se stále připomínat současné a budoucí generaci,
- osobní prožitek strachu, kdy dochází k osobním představám o konkrétních tragédiích, které se na daném místě odehrávaly,
- hru nebo zábavu. [7]

4.3 Typologie a příklady míst

Temný turismus lze rozdělit podle mnohých hledisek, které vytváří poptávka ze strany turistů po konkrétních místech. Existují různé interpretace typologie, které se mohou částečně lišit. Je také třeba poznamenat, že jednotlivé typy se mohou často prolínat. Typologie vysvětlená v této kapitole zahrnuje Battlefield Tourism, Cemetery Tourism, Disaster Tourism, Ghost Tourism, Holocaust Tourism, Prison Tourism, Thanatourism. [89]

Battlefield Tourism (Vojenský cestovní ruch)

Tento typ cestovního ruchu zahrnuje návštěvu míst, kde se odehrávaly válečné konflikty, vojenské manévry, bombardování, útoky, nebo místa vítězství a porážky různých bitev. Jedná se o návštěvu pomníků, památníků, pietních míst, vojenských staveb a muzeí.

Příkladem může být Památník Arizona na území základny válečného loďstva Pearl Harbor na Havajských ostrovech, Památník míru v Hirošimě v Japonsku nebo dějiště největší bitvy občanské války, bitvy u Gettysburgu v Pensylvánii ve Spojených státech amerických, dějiště bitvy v Ardenách nebo u Waterloo. V České republice jsou to bojiště bitev u Slavkova, u Hradce Králové, na Bílé Hoře a další.

Cemetery Tourism (Hřbitovní cestovní ruch)

Turisté mají zájem o návštěvu hřbitovů a míst, kde jsou pochovány známé osobnosti nebo významní hrdinové, dále masových hrobů nebo mauzoleí. Někteří turisté se touží pokorně poklonit určité osobě, donesou jí na hrob květiny nebo svíčku. Jiní pouze touží vidět hrob, který si vyfotografují a žádný vnitřní zážitek neprožívají.

Mezi nejnavštěvovanější patří například hřbitov Pere-Lachaise v Paříži ve Francii, kde jsou pochováni slavní umělci, například Jim Morisson, Edith Piaf, Oscar Wilde nebo Honoré de Balzac. Vyhledávaný je také Arlingtonský hřbitov ve Virginii, kde jsou pochováni váleční hrdinové, padlí vojáci i známé osobnosti jako John Fitzgerald Kennedy a Jaqueline Kennedyová. Zajímavým místem je také Les sebevrahů v Japonsku nebo Place de l'Alma v Paříži, na kterém se nachází most, ve kterém zemřela princezna Diana. V České republice je to především Vyšehradský hřbitov s pomníky známých českých osobností.

Disaster Tourism (Katastrofický cestovní ruch)

Tento typ cestovního ruchu zahrnuje návštěvu míst, kde se odehrála nějaká přírodní katastrofa, typu povodeň, tsunami, zemětřesení, tornádo, výbuch sopky a nešťasně události spojené s teroristickými útoky a nehodami dopravních prostředků. Mnohá místa postižená těmito katastrofami se již z tragédie vzpamatovala a dnes již po těchto tragédiích zůstaly jen památníky připomínající tyto události.

Lidé se vrací do jihovýchodní Asie, například na ostrov Phuket v Thajsku, který bylo v roce 2004 zničen tsunami nebo na jih Spojených států amerických, které zničil hurikán Katrina. Dalšími místy, která se řadí do tohoto typu je památník obětem teroristických útoků z 11. září 2001 na Ground Zero v New Yorku, jaderná elektrárna v Černobyli, uzbecký Mujnak nebo starověké Pompeje.

Ghost Tourism (Duchovní cestovní ruch)

Duchovní cestovní ruch je spjat s návštěvou míst, které jsou určitým způsobem tajemná, nadpřirozená. Podle pověstí zde lidé mohou cítit přítomnost zemřelých. Jedná se o prohlídky hradů, klášterů, katakomb, strašidelných hotelů nebo opuštěných míst.

Příkladem mohou být katakomby v Paříži, čtvrť Whitechapel v Londýně, kde se odehrávali vraždy Jacka Rozparovače; Salem v Massachusetts, kde se odehrávaly čarodějnické procesy nebo hrad Bran v Rumunsku, který je spojen s hrabětem Drákulou. V České republice turisty lákají tajemné pražské uličky nebo Velké Losiny, známé díky čarodějnickým procesům. [91]

Holocaust Tourism (Cestovní ruch spojený s holocaustem)

Lidé se také zajímají o místa, které jsou spojena s místy, kde během druhé světové války díky nacistům zemřelo mnoho lidí. Touží poznat místa, kde zemřeli jejich předci nebo jen chtějí poznat část minulosti, která by měla být neustálou připomínkou lidské krutosti a neměla by být nikdy zapomenuta. Proto chtějí navštěvovat koncentrační a pracovní tábory, místa spojená s pobytem a smrtí židovského obyvatelstva a další místa, kterých se tato souvislost týká.

Konkrétně jsou vyhledávané koncentrační tábory v Polsku, například Osvětim-Auschwitz, Mauthausen-Gusen v Rakousku, Dachau v Německu, Terezín v České republice nebo dům a muzeum Anny Frankové v Amsterdamu. Může se sem také zařadit české vyhlazené obce Lidice a Ležáky.

Prison Tourism (Vězeňský cestovní ruch)

Vyhledávaná jsou místa spojená s vězněním lidí. Turisté chtějí poznat, kde trávili svůj trest nejznámější, nejnebezpečnější zločinci, nebo političtí vězni. Jedná se o bývalé věznice, které jsou dnes přestavěny na turistické atrakce.

Asi neznámější zpřístupněnou věznicí je Alcatraz nacházející se na ostrůvku v San Franciscu, kde byl vězněn slavný vězeň Al Capone. Další je jedna z největších věznic ve Spojených státech amerických, věznice Angola, nacházející se na území bývalých plantáží na hranici států Louisiana a Mississippi nebo věznice Eastern State v Pensylvánii. Významnou připomínkou obětí Rudých Khmérů je věznice Tuol Sleng ve Phnompenhu v Kambodži. Na území České republiky se do této skupiny může zařadit Památník Vojna u Příbrami vybudovaný na místě komunistického pracovního tábora.

Thanatourism (Cestovní ruch spojený se smrtí)

Tento typ temného turismu je motivován touhou po skutečném nebo symbolickém setkání s násilnou smrtí. Existuje několik možností, jak se tohoto typu účastnit. Jedná se o cestování za vidinou skutečné smrti, jako jsou popravy; cestu do míst, kde došlo ke smrti, jako jsou koncentrační tábory; cestu do míst, kde se nacházejí památníky obětem; cesty za rekonstrukcemi smrti, například bitev; cesty do míst podávající svědectví o smrti, například muzeí. Může zahrnovat i účast na pohřebních rituálech různých kultur nebo pohřbech významných osobností. Tento typ temného turismu zahrnuje již výše představené typy. [89]

4.4 Vybraná významná místa

V této kapitole jsou zahrnuty příklady a popis významných míst, která se díky určitému neštěstí nebo tragédii stala zajímavá pro účastníky temného cestovního ruchu. Místa byla vybrána s přihlédnutím k současné nabídce na trhu cestovního ruchu, tím, že jsou součástí produktů cestovních kanceláří. Jedná se o místa v České republice i v zahraničí.

Černobyl, Ukrajina

Dne 26. dubna 1986 došlo v ukrajinské jaderné elektrárně v Černobylu k výbuchu na reaktoru číslo 4. Radioaktivní nebezpečí se dotklo části Evropy a republik Sovětského svazu. Tisíce lidí, kteří se pokoušeli požár uhasit, zemřelo během krátké doby na následky ozáření. Další miliony lidí byli radiací zasaženi a museli se potýkat s následky ve formě nemocí a rakoviny.

Ještě před pár lety navštěvoval Černobyl nízký počet lidí, protože zde panoval strach z ozáření. Pak se zjistilo, že míra radiace návštěvníky neohrožuje, a proto se jejich

počet stále zvyšuje. Do prostoru, kde došlo k výbuchu a okruhu deseti kilometrů mají přístup pouze exkurze. Návštěvníci musí dodržovat určitá pravidla, například z oblasti nic neodnášet, ničeho se nedotýkat, nic nepokládat na zem, nepít a nejíst a při návštěvě mít dlouhé oblečení.

Je zde k vidění areál elektrárny, včetně havarovaného bloku elektrárny, který je v současné době zabetonován. V přilehlém městě Pripjat', kde kdysi žilo kolem 50 tisíc obyvatel, mohou návštěvníci vidět zchátralé budovy, hotel, nemocnice, školy, obchody, zábavní zařízení včetně ruského kola, zařízené domy a osobní věci obyvatel, které tam lidé, kteří město urychleně opouštěli, nechali. V dřívější době se jednalo o výstavní ukrajinské město, které se stalo domovem mnoha mladých rodin. Po výbuchu se mu přezdívá „Město duchů“ a na návštěvníky působí depresivně.

Některé cestovní kanceláře začali organizovat zájezdy do tohoto místa. Mimo cestovní kanceláře si zájemce může prohlídku zamluvit u ukrajinských agentur. Nabízí prohlídku ve třech světových jazycích. [81]

Mujnak, Uzbekistán

Za jednu z nejzávažnějších ekologických katastrof způsobených člověkem se považuje vysychání Aralského jezera. Díky sovětským plánům začala voda z jezera zavlažovat vyprahlé pouště, na kterých vznikaly obří zemědělské farmy, kde se pěstovaly různé plodiny, především bavlna. Ze čtvrtého největšího vnitrozemského jezera tak zbyla pouze desetina jeho původní rozlohy.

V přístavním městě Mujnak žilo v šedesátých letech čtyřicet tisíc obyvatel. Město mělo ambici stát se významnou dovolenkovou destinací, díky existenci pláží a příjemného podnebí. Prosperoval i rybářský průmysl. Místní konzervárny zpracovávaly tisíce tun ryb, které rozesílaly do celého světa. Pak ale voda začala rychle ustupovat. Rybářský průmysl postupně upadal. Díky solím a pesticidům ze zavlažovaných polí, které vítr odnáší do dalekého okolí, zde stoupl počet nemocí. Lidé se začali z města stěhovat i díky změně podnebí, které začalo být díky horkým létům a mrazivým zimám pro život nepříjemné. Dnes jich zde žijí jen pár tisíc.

Mujnak se stal symbolem zničení jezera a rozpadajícím se pomníkem tehdejší rybářské slávy. Na dovolenou sem už lidé nejezdí. Turisté město navštěvují, protože chtějí vidět zkázu oblasti. [48] Opuštěné město dnes působí až strašidelně. Jsou zde k vidění

opuštěné domy, budovy a ulice. Z bývalé základní školy je dnes muzeum historie, mapující zkázu Aralského jezera a okolních oblastí. Navštěvovaný je také bývalý břeh zmizelého jezera s pomníkem katastrofy Aralského jezera. Jako hlavní turistická atrakce působí flotily opuštěných zrezivělých rybářských lodí rozesetých v poušti. [87]

Koncentrační tábor Osvětim-Březinka, Polsko

27. dubna 1940 byl v Polsku založen největší koncentrační a vyhlazovací tábor Osvětim (německy Auschwitz) s nápisem „Arbeit macht frei!“ nad hlavní branou. Během necelého roku zde bylo registrováno více než deset tisíc vězňů. Lidé zde byli využíváni k otrocké práci. Mezi nejhorší části patřil blok 11, kde docházelo ke krutým trestům. Před ním byla zeď, u níž se konaly popravy. Nacističtí lékaři, mimo jiné i Josef Mengele, zde prováděly také lékařské pokusy na lidech, například sterilizace žen nebo pokusy na dětech. V roce 1941 byl vedle postaven druhý komplex Březinka (německy Birkenau), kde bylo při nejvyšším stavu vězněno přes sto tisíc lidí.

Osvětim byla jedním z táborů, kde docházelo k masovému vyvražďování Židů. První plynová komora byla zřízena v září 1941. Později byly zřízeny čtyři plynové komory, kde mohlo být denně vyhlazeno až šest tisíc lidí. Byly zařízeny jako sprchy, aby vězně přesvědčily, že jde jen o desinfekci před prací v táboře.

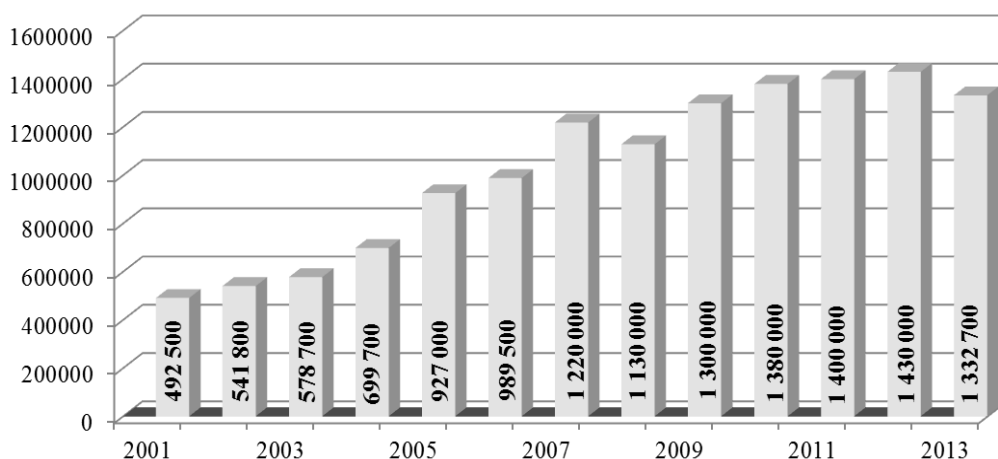
Při příjezdu transportu do tábora byli vězni rozděleni do skupin, které budou poslány do práce a skupin, které budou ihned poslány do plynové komory. O smrti nebo naději k přežití mnohdy rozhodovala náhoda. I přes přísný režim z tábora uteklo 667 vězňů, z nich 270 bylo dopadeno a okamžitě popraveno.

Před postupující Rudou armádou byly plynové komory a krematoria zničeny, aby se skryly stopy této hrůzné skutečnosti. V lednu 1945 bylo nařízeno vyklizení tábora. Přes 58 tisíc vězňů bylo vyhnáno na pochody smrti, část jich byla zavražděna. Když do tábora vtrhla Rudá armáda, našla zde téměř osm tisíc zubožených vězňů a doklady o zločinech, které se nestačili zničit. Ve skladech bylo nalezeno téměř osm tun lidských vlasů a více než milion kusů oblečení. Podle odhadů bylo v Osvětimi zavražděno kolem 1,5 milionu lidí. [86]

V současné době je koncentrační tábor v Osvětimi vyhledávaným místem pro návštěvu. Na českém trhu tuto exkurzi nabízí velké množství cestovních kanceláří. Často je prohlídka spojena s návštěvou nedalekého města Krakov. Koncentrační tábor

navštěvují nejvíce obyvatelé Polska, Velké Británie, Spojených států amerických, Itálie, Německa, Izraele, Španělska, Francie, Jižní Koreje a České republiky. V roce 2013 přijelo z České republiky 41 tisíc návštěvníků. Celkově v roce 2013 tábor navštívilo 1,33 milionů lidí. V následujícím grafu je znázorněna roční návštěvnost během let 2001 až 2013. [75]

Graf 1: Návštěvnost koncentračního tábora v Osvětimi v letech 2001 až 2013

Zdroj: vlastní zpracování dle [75] [cit. 2014-10-06]

Muzeum Anny Frankové, Amsterdam, Nizozemsko

V amsterdamské ulici Prinsengracht se nachází dům, ve kterém se skrývala před nacisty židovská dívka Anna Franková se svou rodinou. Do Amsterdamu utekli z Německa v době, kdy se Hitler dostal k moci. Anně byly tehdy čtyři roky. Její otec zde založil firmu Opekta. Zároveň věděl, že pokud Hitler obsadí Nizozemsko, čeká je smrt. Proto vybudoval skrýš v zadní části firmy. V roce 1942, když stoupala hrozba transportů, se rodina Frankových začala skrývat. Prostor byl zároveň místem úkrytu pro rodinu bývalého obchodního partnera jejího otce – rodinu Van Pelsových a židovského zubaře. Celkem zde žilo osm lidí. Dva lidé jim pomáhali. Skrýš byla prozrazena anonymním telefonátem v roce 1944. Všichni byli odvezeni do koncentračních táborů. Anna zemřela o rok později v táboře Bergen-Belsen na tyfus. Přežil jen její otec.

Anna Franková si začala psát deník, ve kterém pokračovala během skrývání. Zaznamenávala si zápisky, ve kterých líčila své dojmy a strach z prozrazení. Tento deník po odvezení do koncentračního tábora zůstal uschován u zaměstnankyň jejího otce.

Po válce jej předaly jejímu otci. Deník byl později vydán v knižní podobě. Stal se symbolem tragického osudu židovského obyvatelstva za 2. světové války.

V domě, který se časem stal muzeem, je možné projít pokoji, kde si Anna psala svůj deník. Ročně tento dům navštíví přes osm set tisíc lidí. [80]

Věznice a vražedná pole, Phnompenh, Kambodža

V roce 1975 se dostali k vládě kambodžští komunisté zvaní Rudí Khmérové. V jejich čele stál vůdce Pol Pot. Rozhodli se, že v zemi vybudují dokonalou společnost. Všichni obyvatelé se museli přestěhovat na venkov. Dále bylo rozhodnuto o likvidaci všech nepřátel režimu. Podle Rudých Khmérů byli největšími nepřáteli vzdělaní lidé.

Hlavní město Phnompenh se tedy stalo městem bez lidí. Sídlil zde je výbor a bývalá základní škola, ze které vybudovali věznici a mučírnu, která nesla označení S-21. Zde docházelo k likvidaci kambodžské inteligence. Rudí Khmérové chtěli po lidech doznání k protistátní aktivitě, na jehož základě je zabíjeli. Pokud se lidé hned nedoznali, byli krutým způsobem mučeni. Mučení spočívalo v ubíjení motykami, sekerami, prořezávání hrdel nebo pohřbívání zaživa. Celkem zde bylo vězněno a umučeno přes 17 tisíc lidí, přežilo jich jen sedm. Byli to vzdělaní lidé – lékaři, právníci, učitelé a studenti všech věkových kategorií, dále lidé, kteří nosili brýle a další lidé, kteří mohli ohrozit komunistický režim.

Mrtvé házeli do hromadných hrobů, které si předtím museli vykopat. Nedaleko města Phnompenh se dodnes nachází tzv. Vražedné pole s názvem Choeung Ek. Za vlády Rudých Khmérů zde bylo zavražděno dvacet tisíc lidí. Vražedná pole se však nachází v celé Kambodži. Pol Potova vláda trvala do roku 1979. Za tu dobu stihl vyvraždit více než třetinu kambodžské populace, což činí kolem tří milionů lidí.

Z bývalé věznice S - 21 je dnes muzeum genocidy Tuol Sleng, kde jsou k vidění tisíce lebek zavražděných lidí, lidské kosti nebo zbytky oblečení. Na místě Killing fields je vybudován památník genocidy. Pro zachování atmosféry tohoto místa jsou návštěvníkům zapůjčeny elektronické průvodce, ze kterých se mohou dozvědět, jaké neštěstí se zde odehrálo. Díky tomu si mohou při návštěvě autenticky připomenout tuto tragédii. [84]

Památník USS Arizona Memorial v Pearl Harbor, Havajské ostrovy, USA

Dne 7. prosince 1941 došlo na Havajských ostrovech k útoku japonské armády na přístav v Pearl Harbor. K útoku použili letadlové lodě a stovky letadel. Na bitevní lodi USS Arizona zemřeli téměř všichni členové posádky. Kromě toho zničili i další bitevní lodě. Při útoku zemřelo více než 2 400 lidí. Na základě této události se Američané rozhodli naplno zapojit do 2. světové války.

Američané se rozhodli postavit památník, aby se na tuto událost nezapomenulo. Na stavbu vybírali peníze přímo od občanů. K otevření došlo v roce 1962. Jedná se o most, který se stal náhrobkem nad ostatky zemřelých vojáků, protože byl postaven nad vrakem lodi USS Arizona. Z lodi dodnes uniká nafta, kterou mnozí přirovnávají k slzám mrtvých vojáků. Kromě pohledu na vrak lodi USS Arizona je možnost navštívit i loď USS Missouri a ponorku USS Bowfin.

Přístav je jedním z nejvyhledávanějších míst na Havaji, který ročně navštíví přes milion lidí. Na začátku prohlídky je návštěvníkům promítnut dokument o útoku na přístav v Pearl Harbor. Poté je přepraví k památníku s muzeem čluny, protože na památník se jinak nedá dostat. Každoročně se zde při výročí útoku koná vzpomínková slavnost, která je doprovázena projevy, hymnou a dalšími poctami. [67]

Památník míru, Hirošima, Japonsko

Město Hirošima se stalo 6. srpna 1945 cílem útoku první atomové bomby v dějinách lidstva. Američané se rozhodly použít novou, dosud nepoužitou zbraň, která měla přinutit Japonsko k okamžité kapitulaci. Město bylo vyhlazeno díky americkému bombardéru B29, který na město bombu Little Boy shodil. Při útoku zemřeli desítky tisíc lidí. Následkem ozáření se počet obětí zvýšil na 200 tisíc.

Při výbuchu zůstala v epicentru stát pouze jediná stavba, betonový Průmyslový palác, kterou navrhl český architekt Jan Letzel. Dnes je stavba známá jako Atomový dóm a je zapsána na seznamu památek světového kulturního dědictví UNESCO. Po výbuchu nebyla zbořena ani opravena, zůstala v tom stavu, ve kterém byla těsně po bombardování.

Oficiálně je nazývána jako Památník míru. V Hirošimě vzniklo na památku několik dalších monumentů. Jedná Mírový park, ve kterém je možnost navštívit Zvon míru, Pamětní mohyly, ve které je uložen popel desítek tisíc obětí; Mírový pomník dětí, Plamen

míru, který bude uhašen, až se svět zbaví nukleárních zbraní nebo Mírové pamětní muzeum. Toto místo každý rok navštíví miliony návštěvníků. Stalo se symbolem světového míru a připomínkou hrozná tragédie, která se během 2. světové války odehrála. Návštěvníci mohou vidět mnoho fotografií a videí, které ilustrují útok bomby nebo autentické předměty z doby po výbuchu. [56]

Hřbitov Pere Lachaise, Paříž, Francie

Tento pařížský hřbitov se považuje za nejslavnější na světě. Patří do desítky turisticky nejnavštěvovanějších míst v Paříži. Díky rozloze 43 hektarů je největším pařížským hřbitovem. Nachází se zde 70 tisíc hrobů a roste zde přes pět tisíc stromů.

Hřbitov se stal vzorem pro výstavbu mnohých dalších hřbitovů, zejména ve Spojených státech amerických. Původně byl zřízen ze zahrady François d'Aix de Lachaise, podle kterého je pojmenován. Od roku 1993 je vyhlášen národní památkou.

Za turistickou návštěvnost stojí fakt, že na jeho území jsou pohřbeny desítky francouzských i zahraničních osobností kulturního života, mezi které se řadí spisovatelé Oscar Wilde, Molière, Honore de Balzac, Marcel Proust; básník Guillaume Apollinaire, filozof Auguste Comte, malíř Eugène Delacroix, hudební skladatel Frédéric Chopin, herečka Sarah Bernhardt, zpěvačka Edith Piaf nebo Jim Morrison, zpěvák skupiny The Doors. [22]

Jelikož prohlídka celého hřbitova by zabrala prakticky celý den, je pro turisty u každého vchodu připraven plánec s hroby slavných osobností. Je také možnost zaplatit si prohlídku s průvodcem.

Někteří návštěvníci způsobují na hřbitově problémy. Například hrob Oscara Wildea býval dříve pokrytý rudými otisky rtěnky a vzkazy, které tam návštěvníci nechávaly. Pomník musel být neustále čištěn a hrozilo, že bude nenávratně zničen. Po jeho zrestaurování bylo kolem instalováno sklo, které ho chrání a zavedeny pokuty za ničení. [45]

Věznice Alcatraz, San Francisco, USA

Bývalá vojenská pevnost Alcatraz, postavená roku 1850, se v roce 1934 stala jednou z nejtvrděších a nejpřísněji střežených věznic na světě. Nachází se na ostrově nedaleko břehu San Francisca. Během doby svého trvání se zde vystřídala řada

nejnebezpečnějších a nejproblémovějších zločinců, vrahů a mafianů. Nejznámější je pravděpodobně Al Capone. Poslední vězeň opustil její brány v roce 1963.

Ve věznici bylo vybudováno 600 cel, ale průměrně v něm pobívalo kolem 260 vězňů. Každý měl svou vlastní celu, aby bylo docíleno absolutní izolace. Vězni mezi sebou nemohli žádným způsobem komunikovat. Během provozu se z ní pokusilo uprchnout 36 vězňů, 31 se podařilo dopadnout nebo zastřelit, zbývajících pět už nikdo nikdy neviděl, proto se předpokládá, že se utopili a byli prohlášeni za mrtvé.

Věznice byla veřejnosti zpřístupněna v roce 1973. Dnes je věznice významnou historickou památkou a vyhledávaným turistickým místem. Ti si mohou zaplatit vstupenku, která zahrnuje trajekt na ostrov a zpět s výkladem průvodce v angličtině. [68]

Koncentrační tábor Terezín, Česká republika

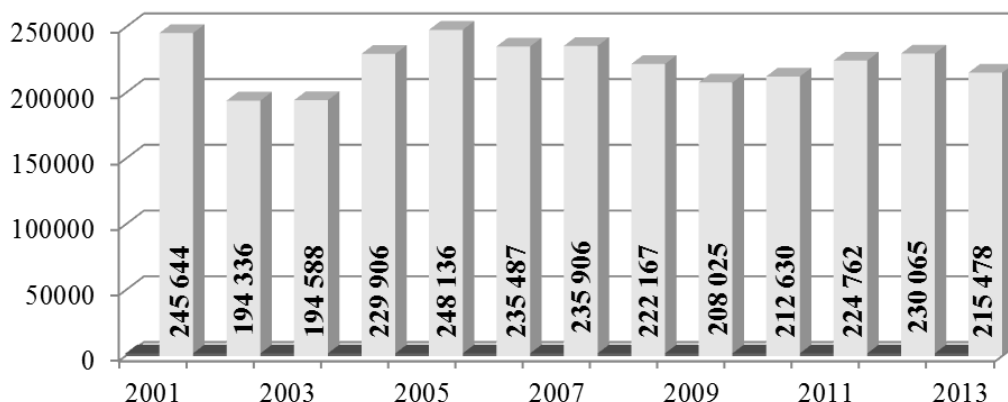
Za druhé světové války bylo z města vystěhováno sedm tisíc civilních obyvatel a v roce 1941 zde byl v bývalé vojenské pevnosti zřízen koncentrační tábor. Nacisté si zde v místní Malé pevnosti zřídili policejní stanici. Vězni byli ubytováni v bývalých kasárnách, později i v dalších domech, dvorech, sklepích a půdách. Žili zde v trýznivých podmínkách. Problémem byla přelidněnost, nedostatek jídla a pití, nedostatečné zdravotní vybavení a špatné hygienické podmínky, které vedly k šíření epidemií tuberkulózy, břišního tyfu a dalších chorob. V dobách, kdy bylo v táboře nejvíce vězňů, činila ubytovací plocha 1,6 m² na jednu osobu.

Tímto koncentračním táborem prošlo přes 140 tisíc lidí. Přes 35 tisíc jich zde zahynulo. Mrtví byli pohřbíváni v Bohušovické kotlině, kde vznikl židovský hřbitov a krematorium, kde byli spalováni mrtví z ghetta, terezínští vězni a oběti nedalekého koncentračního tábora v Litoměřicích.

Na připomínku tragického osudu obětí nacismu byl v roce 1947 v Terezíně zřízen Památník Terezín. Byl zřizován tak, aby pietní místa zůstala ve stavu jako při okupaci. Památník zahrnuje několik staveb včetně bývalého krematoria a márnice. Dále jsou zde k vidění stálé expozice v Malé pevnosti i dalších budovách, Muzeum ghetta, Magdeburská kasárna, pietní místo u řeky Ohře, kam byl vysypán popel zemřelých za účelem zničení důkazů nebo Národní hřbitov, kde je pohřbeno kolem deseti tisíc lidí. [62]

Graf 2: Návštěvnost koncentračního tábora v Terezíně v letech 2001 až 2013

Zdroj: vlastní zpracování dle [73] [cit. 2014-11-04]

Lidice a Ležáky, Česká republika

Příběh této vesnice je spjat s okupací Československa. V roce 1942 došlo k atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha. Došlo k podezření, že s atentátem je spojena rodina Horákových z Lidic. Toto podezření nebylo žádným způsobem potvrzeno, nebyly žádné důkazní materiály. Přesto se Němci rozhodli pomstít právě na obyvatelích této vesnice. Z rozkazu K. H. Franka bylo 10. června 1942 na dvoře Horákova statku zastřeleno 173 lidických mužů. Ženy byly poslány do koncentračního tábora a většina dětí byla otrávena výfukovými plyny. Naživu zůstaly jen děti vybrané k poněmčení. Kromě toho byla celá vesnice vypálena a srovnána se zemí.

V roce 1947 byl položen základní kámen k obnově Lidic a následně byla vystavěna nová vesnice. Pro připomínku tragédie, která se v obci odehrála, bylo vybudováno pietní místo včetně společného hrobu lidických mužů; památník a muzeum, kde jsou shromážděny dokumenty mapující toto neštěstí. [71]

24. června 1942, dva týdny po vyhlazení Lidic, došlo k vypálení nedaleké osady Ležáky. Důvodem bylo ukrytí vysílačky Libuše, která byla spojena s parašutistickou skupinou Silver A, která se účastnila atentátu na Heydricha. Obyvatelé byli odvezeni do pardubického zámku. Ještě ten večer 34 lidí zastřelili. Další obyvatelé byli zastřeleni později. Nacisté celou vesnici vyrabovali a postupně zapálili všechny domy. Ležáky byly srovnány se zemí. Příbuzní parašutistů a jejich spolupracovníci byli popraveni v koncentračním táboře Mauthausen v říjnu 1942. [78]

4.5 Analýza trhu

V této kapitole bude analyzována nabídka produktů spojených s temným turismem nabízených vybranými českými cestovními kancelářemi a dalšími zprostředkovateli působící na českém trhu. Analýza zachycuje produkty nabízené k prodeji v roce 2014. Tyto zájezdy byli nebo budou konány v letech 2014 a 2015. Vzhledem k velkému množství cestovních kanceláří na tuzemském trhu cestovního ruchu pravděpodobně nebude výčet produktů stoprocentní. Pro průzkum budou využity internetové stránky jednotlivých cestovních kanceláří a zprostředkovatelů.

Analýza se bude zaměřovat na srovnání nalezených produktů, včetně tématu zájezdu, podrobného prozkoumání harmonogramu zájezdu, termínu konání, délky, dopravy, ubytování, stravování, celkové ceny zájezdu a dalších finančních nákladů.

CK MT-Tour

Královehradecká cestovní kancelář MT-Tour pořádá poznávací zájezdy po vybraných evropských zemích a lázeňské pobyty v České republice a Maďarsku. Pro zájemce o temný turismus nabízí návštěvu koncentračního tábora v polské Osvětimi. V druhém produktu je Osvětim nabízena v jednodenním poznávacím zájezdu.

1. produkt: UNESCO památky Polska

2. produkt: Krakow + Osvětim

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	5/2014	4 dny	autobus	2x nocleh	polopenze	3 990 Kč
2.	9/2014	1 den	autobus	-	-	1 290 Kč

Program 1. produktu: chrám v Jaworu, město Wrocław, koncentrační tábor Osvětim-Březinka, solný důl Wieliczka, poutní oblast Kalwaria Zebrzydowska, národní park Ojcow, město Krakov.

Program 2. produktu: město Krakov, koncentrační tábor Osvětim-Březinka.

Cena obsahuje: autobusovou dopravu, průvodce. U prvního produktu i ubytování, polopenzi a pojištění léčebných výloh a storna.

Cena neobsahuje: vstupné, cestovní pojištění. [38]

CK Maximatour

Tato cestovní kancelář se specializuje na organizování cest do zemí bývalého Sovětského svazu. Nabízí zájezdy do Ruska, Ukrajiny a Uzbekistánu. Kromě toho zajišťuje ubytování, letenky a víza do zemí východní Evropy a střední Asie. V rámci temného turismu nabízí dva produkty. Jedná se o jednodenní exkurze na místo jaderné katastrofy v Černobylu a prohlídky města Pripjať, bývalého domova zaměstnanců elektrárny a exkurzi k památníku Babyj Jar na předměstí Kyjeva, který je spojen s masovým vyvražďováním Židů na Ukrajině během 2. světové války.

1. produkt: Celodenní ekologická exkurze do Černobylské zóny

2. produkt: Memoriál Babyj Jar

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	6 až 8/ 2014	1 den	-	-	oběd	3 990 Kč
2.	celoročně	2 hodiny	-	-	-	1 925 Kč

Program 1. produktu: jaderná elektrárna Černobyl, město Pripjať.

Program 2. produktu: památník Babij Jar.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu z Kyjeva do místa exkurze a zpět, průvodce v angličtině. V případě 1. produktu i oběd a povolení ke vstupu do zóny.

Cena nezahrnuje: dopravu z České republiky do Kyjeva a zpět, ubytování. [36]

CK Čebus

Cestovní kancelář Čebus nabízí poznávací zájezdy do zemí po celém světě. V rámci temného turismu nabízí několik produktů. Cestovní kancelář připravila dva tématické zájezdy do Francie, které jsou určeny pro příznivce vojenské historie, především na vylodění v Normandii. První produkt zahrnuje například bojiště bitvy u Verdunu, kostnici Douaumont se hřbitovem, místo krvavých bojů na pláži Omaha Beach, americký vojenský hřbitov v Colleville, německý hřbitov v Normandii v La Cambe nebo návštěvu pařížské Invalidovny s hrobkou Napoleona. V druhém produktu může účastník navštívit americký vojenský hřbitov v St. Avoldu, místa bojů na pláži Omaha Beach nebo Invalidovnu v Paříži. Další zájezd, který obsahuje prvky temného turismu je do Itálie s návštěvou pohřbeného města Pompejí. Součástí čtvrtého produktu je návštěva

hradu Bran, kde pobýval hrabě Drákula a návštěva jeho rodného domu v Sighisoara. Nabízí také zájezd do koncentračního tábora Osvětim-Březinka. V rámci poznávacího zájezdu do New Yorku je naplánovaná zastávka na Ground Zero, které se stalo místem úmrtí obětí teroristického útoku z 11. září 2001.

1. produkt: Francie válečná

2. produkt: 70. výročí vylodění v Normandii 6. června 1944

3. produkt: Řím a Neapolský záliv

4. produkt: Rumunsko

5. produkt: Krakov a Osvětim

6. produkt: New York | Metropolitní opera

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	5/2014	8 dní	autobus	6x nocleh	snídaně	9 980 Kč
2.	6/2014	6 dní	autobus	4x nocleh	snídaně	8 690 Kč
3.	6/2014	6 dní	autobus	4x nocleh	snídaně	7 490 Kč
4.	6/2014	7 dní	autobus	5x nocleh	snídaně	7 990 Kč
5.	6 a 8 a 10/2014	2 dny	autobus	1x nocleh	snídaně	1 990 Kč
6.	4/2015	7 dní	letecky	5x nocleh	snídaně	30 000 Kč

Program 1. produktu: město Štrasburk, Maginotova linie, bojiště Verdun, město Remeš, oblast Normandie, memoriál v Ranville, vylodovací pláž Omaha Beach, hřbitov v Colleville, hřbitov v La Cambe, město Paříž.

Program 2. produktu: hřbitov v St. Avoldu, oblast Normandie, město Caen, obec Grandcamp-Maisy, pláž Omaha Beach, město Ouistreham, pláž Sword, město Paříž.

Program 3. produktu: město Tivoli, město Caserta, sopka Vesuv, město Pompeje, město Neapol, město Sorrento, ostrov Capri, město Řím.

Program 4. produktu: město Arad, město Sibiu, zámek Peles, hrad Bran, město Brašov, město Sinaia, město Bukurešť, město Sighisoara.

Program 5. produktu: koncentrační tábor Osvětim-Březinka, město Krakov.

Program 6. produktu: Times Square, ulice Broadway, Wall Street, čtvrť Little Italy, čtvrť Soho, Greenwich Village, Madison Square, památník Ground Zero, Upper East Side, Central park.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, leteckou dopravu, vč. tax a příplatků u šestého produktu; ubytování se snídaní, průvodce, zákonné pojištění CK.

Cena nezahrnuje: stravování, vstupy, u šestého produktu vstupenku na operu, cestovní pojištění, u třetího produktu cenu za plavbu lodí. [29]

CK Bavi

Cestovní kancelář Bavi nabízí řadu poznávacích zájezdů po Evropě. Zároveň organizuje dětské tábory, rekreační pobyty po Evropě a cesty na kulturní akce a muzikály po České republice.

První produkt je zaměřen na návštěvu bývalého koncentračního tábora Mauthausen v Rakousku. Druhý se zaměřuje na koncentrační tábor v Osvětimi. Při koupi třetího produktu mohou turisté spatřit historický průběh a rekonstrukci bitvy u Slavkova. Cestovní kancelář také nabízí cestu do Itálie s návštěvou pohřbeného města Pompejí. Poslední produkt obsahuje návštěvu místa, kde se odehrávaly boje v Ardenách, památníku v Bastogne, muzea bitvy o Ardeny a místo bitvy u Waterloo.

1. produkt: Mauthausen a Linz

2. produkt: Osvětim a exkurze v ateliérech Studia anim. filmů v Bielsko Biala

3. produkt: Rekonstrukce bitvy Tří císařů a Slavkov

4. produkt: Řím - Neapol - Pompeje – Vesuv

5. produkt: Ardeny, Belgie, Londýn, Duxford, air show

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	5/2014	1 den	autobus	-	-	970 Kč
2.	9 a 11/2014	1 den	autobus	-	-	785 Kč
3.	11/2014	1 den	autobus	-	-	od 380 Kč

4.	4/2015	5 dní	autobus	2x nocleh	-	od 4 404 Kč
5.	5/2015	5 dní	autobus	2x nocleh	-	od 6 273 Kč

Program 1. produktu: koncentrační tábor Mauthausen, město Linz.

Program 2. produktu: koncentrační tábor v Osvětimi, studium animovaného filmu v Bielsko Biala.

Program 3. produktu: obec Tvarožná, město Slavkov.

Program 4. produktu: město Řím, sopka Vesuv, antické město Pompeje, město Neapol.

Program 5. produktu: pohoří Ardeny, město Bastogne, dějiště bitvy u Waterloo, město Brusel, město Duxford, město Londýn.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, u čtvrtého a pátého produktu ubytování, vstupné, průvodce.

Cena nezahrnuje: stravování, u čtvrtého a pátého produktu vstupné, cestovní pojištění. [26]

CA Cesty Evropou

Cestovní agentura Cesty Evropou nabízí v rámci temného turismu jednodenní zájezd do koncentračního tábora Mauthausen-Gusen, který se nachází v Rakousku. V dalším produktu je možné navštívit podzemní město Osówka v Polsku, jež bylo tajným sídlem Adolfa Hitlera během 2. světové války a které bylo zapojeno do projektu Riese na výrobu tajných zbraní.

1. produkt: Mauthausen

2. produkt: Tajné sídlo Adolfa Hitlera a polské Versailles

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	10 a 11/ 2014	1 den	autobus	-	-	1 290 Kč
2.	4/ 2015	1 den	autobus	-	-	679 Kč

Program 1. produktu: koncentrační tábor Mauthausen-Gusen.

Program 2. produktu: podzemní město Osówka, zámek Ksiaz, město Świdnica.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, průvodce.

Cena nezahrnuje: stravování, vstupné, cestovní pojištění. [24]

CK České kormidlo

Cestovní kancelář České kormidlo nabízí dva produkty, které zahrnují návštěvu míst temného turismu. Při zájezdu do Belgie je možné navštívit památník bitvy u Waterloo, která byla rozhodující bitvou napoleonských válek. Druhý produkt zahrnuje prohlídku koncentračního tábora v Osvětimi.

1. produkt: Historická místa Belgie - Waterloo, Brusel, Antverpy

2. produkt: Krakov a Osvětim

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	10/2014	4 dny	autobus	1x nocleh	snídaně	3 990 Kč
2.	10 a 11/ 2014	1 den	autobus	-	-	749 Kč

Program 1. produktu: město Antverpy, pomník bitvy o Waterloo, město Brusel, stavba molekuly železa Atomium.

Program 2. produktu: koncentrační tábor Osvětim-Březinka, město Krakov.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, u prvního produktu i ubytování a snídaně; průvodce.

Cena nezahrnuje: vstupy, cestovní pojištění. [31]

CK CK2

Tato cestovní kancelář pořádá poznávací zájezdy pro veřejnost a organizuje školní zájezdy dle nabídky nebo na objednávku. V rámci školních zájezdů na téma temný turismus v České republice je nabízen zájezd do koncentračního tábora Terezín, Lidic, vojenské pevnosti Josefov v Jaroměři, vojenské pevnosti Dobrošov v Orlických horách a zájezd do bývalého komunistického pracovního tábora Vojna u Příbrami. Ze zahraničních výletů nabízí zájezd do Kostnice, koncentračního tábora Mauthausen a Osvětim-Březinka.

V nabídce pro veřejnost je pro účastníky temného turismu zahrnut dům Anny Frankové v Amsterdamu a jednodenní výlet do polského koncentračního tábora v Osvětimi.

1. *produkt*: Rozkvetlé Holandsko a historický Amsterdam

2. *produkt*: Osvětim a Březinka

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	4 a 5/2015	3 dny	autobus	-	-	2 490 Kč
2.	7 až 11/2014	1 den	autobus	-	-	1 490 Kč

Program 1. produktu: park Keukenhof, skanzen Zaanse Schans, město Amsterdam, dům Anny Frankové.

Program 2. produktu: koncentrační tábor Osvětim-Březinka.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, průvodce, pojištění CK proti úpadku.

Cena nezahrnuje: stravování, vstupy. [43]

CK Bus Tourist

Královehradecká cestovní kancelář Bus Tourist nabízí mnoho pobytových i poznávacích zájezdů po Evropě. Dále nabízí kolektivní zájezdy a obstarávání dopravních cenin, především letenek a lodních lístků na přání klientů.

V rámci temného turismu nabízí produkt, který zahrnuje návštěvu pohřbeného města Pompeje. V druhém produktu je v plánu Kostnice, místo, kde byl upálen Jan Hus.

1. *produkt*: Kampánie a Řím

2. *produkt*: Kout 4 států

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	5/2014	8 dní	autobus	5x nocleh	polopenze	12 990 Kč
2.	6/2014	4 dny	autobus	3x nocleh	polopenze	7 990 Kč

Program 1. produktu: město Řím, město Neapol, město Pompeje, sopka Vesuv, ostrov Capri, město Orvieto.

Program 2. produktu: město Lindau, přírodní kanton Graubünden, turistická střediska Davos a Moritz, Bodamské jezero, ostrov Mainau, město Kostnice, město Meersburg, město Vaduz.

Cena zahrnuje: welcome drink, autobusovou dopravu, ubytování, polopenze, průvodce, cestovní pojištění.

Cena nezahrnuje: fakultativní vstupy. [28]

CK Vesna Tours

Haviřovská cestovní kancelář Vesna Tours nabízí pobytové i poznávací zájezdy do vybraných evropských zemí a Turecka. V rámci temného turismu prodává tři poznávací zájezdy do koncentračního tábora v polském městě Osvětim, z nichž jsou dva spojeny s návštěvou dalších míst v Polsku.

1. produkt: Osvětim - jednodenní skupinový zájezd

2. produkt: Osvětim - Krakov - jednodenní skupinový zájezd

3. produkt: Osvětim-Krakov-Vělička - poznávací zájezd

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	9 až 12/ 2014	1 den	autobus	-	-	570 Kč
2.	9 až 12/ 2014	1 den	autobus	-	-	630 Kč
3.	9 až 12/ 2014	2 dny	autobus	1x nocleh	polopenze	1 600 Kč

Program 1. produktu: koncentrační tábor Osvětim-Březinka.

Program 2. produktu: koncentrační tábor Osvětim-Březinka, město Krakov.

Program 3. produktu: koncentrační tábor Osvětim-Březinka, město Krakov, solné doly ve Veličce.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, u třetího produktu i ubytování a stravování formou polopenze; vstupy, průvodce, pojištění proti úpadku cestovní kanceláře.

Cena nezahrnuje: palivový příplatek dle vzdálenosti v případě, kdy se neodjíždí z Ostravy, Karviné nebo Frýdku Místku, cestovní připojištění. [42]

CK Valaška

Tato cestovní kancelář z Valašského Meziříčí nabízí pobytové zájezdy do Chorvatska a řadu poznávacích zájezdů po vybraných evropských zemích. V nabídce má i několik produktů, které obsahují návštěvu míst temného turismu. Při cestě na Ukrajinu je v programu celodenní návštěva jaderné elektrárny v Černobyli a přilehlého „města duchů“ Pripjať. Z dalších produktů dva obsahují návštěvu koncentračního tábora v Osvětimi. Třetí produkt kromě Osvětimi obsahuje i návštěvu dějiště bitvy v Grunvaldu. V čtvrtém zájezdu je součástí prohlídka města Pompeje pohřbeného sopkou Vesuv. V posledním produktu je možnost navštívit náměstí Vieux Marché, kde byla upálena Jana z Arku, památník na pláži Omaha jako připomínka krvavých bojů v Normandii a hřbitov britských vojáků.

1. produkt: Velký okruh Ukrajinou + Černobyl

2. produkt: Krakow + Osvětim

3. produkt: Polsko – velký okruh Polskem

4. produkt: Řím – Neapol – Pompeje – Vesuv

5. produkt: DEN D – oslavy 70. výročí vylodění v Normandii

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	5 a 7 a 9/2014	5 dní	autobus	4x nocleh	2x snídaně	6 495 Kč
2.	4/2014	1 den	autobus	-	-	690 Kč
3.	7/2014	8 dní	autobus	6x nocleh	snídaně	8 950 Kč
4.	4 a 5 a 7 a 10/ 2014	5 dní	autobus	2x nocleh	-	od 4 680 Kč
5.	6/2014	6 dní	autobus	3x nocleh	-	5 480 Kč

Program 1. produktu: město Užhorod, město Lvov, město Kyjev, jaderná elektrárna Čenobyl, město Pripjať.

Program 2. produktu: koncentrační tábor Osvětim-Březinka, město Krakov.

Program 3. produktu: obec Wadowice, solné doly Wieliczka, město Krakov, koncentrační tábor Osvětim-Březinka, duchovní místo Czestochowa, město

Varšava, areál v Grunwaldu, hrad Malbork, město Gdaňsk, lázně Sopoty, přístav Gdynia, město Toruň, město Kruszwica, skanzen v Biskupinu, město Hnězdno, město Poznaň, město Leszno, město Wrocław.

Program 4. produktu: město Řím, sopka Vesuv, město Pompeje, město Neapol.

Program 5. produktu: město Rouen, náměstí Vieux Marché, město Arromanches, pláž Omaha, město St. Malo, klášter Mont St. Michel, město Ranville, město Paříž.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, ubytování, u prvního a třetího produktu snídaně, průvodce, informační materiály, zákonné pojištění CK.

Cena nezahrnuje: stravování, vstupné, u prvního produktu vstup do zóny a dozimetr. [41]

CK Alinea Voyages

Brněnská cestovní kancelář Alinea pořádá poznávací zájezdy do Francie a Itálie. Příležitostně nabízí i Izrael, Slovinsko, Rakousko, Rusko a Srí Lanku.

Pro temné turisty nabízí několik produktů pro milovníky vojenské historie. V prvním zájezdě je možno navštívit bojiště bitvy 1. světové války ve Verdunu, kostnici Douaumont se hřbitovem nebo místa invaze a krvavých bojů v Normandii. Součástí druhého produktu je prohlídka pevnosti Fort Queuleu ve městě Metz, která sloužila jako internační tábor, bojiště v Sommě, vojenský hřbitov Thiepval, vojenský hřbitov Adinkerke- De Panne, československý hřbitov La Targette nebo muzeum 1. světová války v Péronne. Třetí produkt nabízí americký vojenský hřbitov v St. Avoldu, muzeum 2. světové války v Caen, vylodovací pláž Omaha Beach a americký hřbitov v Colleville. Zájezd do Slovinska je věnovaný světovým válkám, konkrétně je možné vidět místa bojů v Soči, muzeum 1. světové války Kobaridu, partyzánskou nemocnici Franja nebo rakouský vojenský hřbitov v Bovci, vojenský hřbitov v Logu pod Mangrtom.

1. produkt: Francie - po stopách dvou světových válek I

2. produkt: Po stopách dvou světových válek III

3. produkt: 70. výročí vylodění v Normandii 6. 6. 1944

4. produkt: Po stopách světových válek ve Slovinsku

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	5/2014	8 dní	autobus	6x nocleh	snídaně	9 980 Kč
2.	8/2014	7 dní	autobus	6x nocleh	snídaně	9 990 Kč
3.	6/2014	6 dní	autobus	4x nocleh	snídaně	8 690 Kč
4.	7/2014	3 dny	autobus	2x nocleh	snídaně	4 420 Kč

Program 1. produktu: město Štrasburk, Maginotova linie, bojiště u Verdunu, město Remeš, oblast Normandie, město Caen, město Paříž.

Program 2. produktu: město Metz, bojiště v Sommě, město Audinghen, areál Éperlecques, město Dunkerque, hřbitov Adinkerke- De Panne, hřbitov La Targette, město Arras, hrad v Péronne.

Program 3. produktu: hřbitov St. Avold, oblasti Normandie, město Caen, pláž Omaha Beach, americký hřbitov v Colleville, město Paříž.

Program 4. produktu: řeka Soči, město Kobarid, partyzánská nemocnice Franja, město Tolmin, rakouské opevnění Ravelnik, hřbitov v Bovci, pevnost Kluž, město Log pod Mangrtom.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, ubytování, snídaně, průvodce.

Cena nezahrnuje: stravování, cestovní pojištění. [25]

CK Máj

Cestovní kancelář Má sídlí v Českých Budějovicích. V její nabídce je možné najít pobytové zájezdy do Jižní Evropy a vícedenní nebo jednodenní poznávací zájezdy po Evropě. Zároveň poskytuje autobusovou dopravu na objednávku.

V prvním produktu je naplánovaná návštěva bývalého nacistického koncentračního tábora Mauthausen s Památníkem obětem fašismu. Druhý a třetí produkt obsahuje bývalý koncentrační tábor v polské Osvětimi.

1. produkt: Mauthausen, Enns, Steyr – města na řekách Dunaj, Enns a Steyr

2. produkt: Polsko / Krakov, solné doly Vělička a Osvětim

3. produkt: Osvětim a Krakov – památky UNESCO

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	5/2014	1 den	autobus	-	-	495 Kč
2.	5 a 9/2014	3 dny	autobus	1x nocleh	snídaně	2 700 Kč
3.	4 a 5/2014	3 dny	autobus	-	-	1 250 Kč

Program 1. produktu: koncentrační tábor Mauthausen, město Enns, město Steyr.

Program 2. produktu: město Krakov, koncentrační tábor Osvětim-Březinka, solné doly Vělička.

Program 3. produktu: koncentrační tábor Osvětim-Březinka, město Krakov.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, u druhého produktu ubytování a snídaně; českého průvodce.

Cena nezahrnuje: stravování, vstupné, pojištění léčebných výloh. [35]

CHERNOBYLwel.come

Tato společnost se soustředí pouze na organizování cest do Černobylu. Pro české návštěvníky cestu zařizují na slovenské pobočce. Působí také v Německu, Velké Británii a Spojených státech amerických.

1. produkt: Výlet do Černobylu

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	celoročně	2 dny	-	1x nocleh	plná penze	280 €

Program: jaderná elektrárna Černobyl, město Pripjať.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu z Kyjeva do Černobylu a zpět, ubytování, plná penze, průvodce, povolení ke vstupu, Geiger-Müllerův počítač (pro měření záření), povinné pojištění.

Cena nezahrnuje: dopravu z České republiky do Kyjeva a zpět. V případě zájmu však společnost pomůže zajistit kombinovanou dopravu autobusem a nočním lůžkovým vlakem. V případě nástupu v Praze bude celková cena zájezdu 14 tisíc korun. [55]

CK Mundo

Cestovní kancelář Mundo z Hradce Králové nabízí řadu poznávacích zájezdů do vybraných zemí po celém světě. Pořádá také řadu školních zájezdů na objednávku. Tři z nich obsahují prvky temného turismu. Jedná se o zájezd do zemí Beneluxu, kde mohou v rámci temného turismu vidět památník bitvy u Waterloo, muzeum Anny Frankové v Amsterdamu nebo hrob Jana Amose Komenského v Naardenu. V druhém zájezdu nabízí návštěvu koncentračního tábora Dachau a prohlídku muzea nacismu Dokumentation Obersalzberg. Další školní zájezd je pořádán na prohlídku koncentračního tábora Osvětim-Březinka v Polsku.

Pro ostatní zákazníky nepořádá zájezdy, kde by temný turismus byl stěžejní součástí zájezdu, ale v několika produktech se prvky temného turismu vyskytují. V rámci poznávacího zájezdu do zemí Beneluxu může účastník navštívit dům Anny Frankové v Amsterdamu, ve kterém se ona a její rodina schovávali před pronásledováním nacisty. Při cestě do Bosny a Hercegoviny je v plánu proslulý Stari most, který je jedním ze symbolů válečných konfliktů 20. století. Je připomínkou balkánské války, ústupu nacistických jednotek a občanské války v Jugoslávii. Při cestě do Rumunska je možné navštívit veselý hřbitov v Săpânțe, město Sighișoaru s rodným domem Vlada Țepeșe alias hraběte Dráky a Drákulův hrad Bran. U čtvrtého zájezdu do Ruska a Pobaltí může účastník z míst temného turismu během cesty navštívit Katyňský les, který je vojenským hřbitovem a památníkem masakru 22 tisíc polských zajatců v roce 1940 nebo mauzoleum V. I. Lenina v Moskvě. Při zájezdu Sicílie a Liparské ostrovy je v plánu místo pohřbené sopkou Vesuv – město Pompeje a pravěké skalní hroby Pantalica.

1. produkt: Benelux

2. produkt: Bosna a Hercegovina

5. produkt: Rumunsko - Transylvánie

4. produkt: Rusko a Pobaltí

5. produkt: Sicílie a Liparské ostrovy

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	4/2014	6 dní	autobus	3x nocleh	-	5 880 Kč

2.	8/2014	12 dní	autobus	9x nocleh	-	7 700 Kč
3.	6/2014	10 dní	autobus	7x nocleh	-	7 990 Kč
4.	8/2014	17 dní	autobus	14x nocleh	-	16 880 Kč
5.	9/2014	16 dní	autobus, trajekt	13x nocleh	-	14 980 Kč

Program 1. produktu: město Lucemburk, město Brusel, stavba zvětšené molekuly železa Atomium, město Bruggy, město Gent, skanzen větrných mlýnů Kinderdijk, město Delft, květinová zahrada Keukenhof, město Amsterdam včetně návštěvy muzea Anny Frankové.

Program 2. produktu: národní park Sutjeska, pohoří Lebršnik, město Sarajevo, pohoří Bitovnja, pohoří Bukovik, vodopád Skakavac, vrchol Bjelašnica, řeka Neretva, Boračka jezera, pohoří Prenj, hora Zelena Glava, město Mostar, Stari most, národní park Paklenica.

Program 3. produktu: oblast Maramureš, hřbitov v Šápânțe, kláštery Jižní Bukoviny, pohoří Ceahlău, skály Bicažské soutěsky, jezero Lacu Roșu, solné doly v Praidu, město Sighișoaru, horské středisko Sinaia, město Brašov, pohoří Bucegi, zámek Peleş, hrad Bran.

Program 4. produktu: hradní komplex Mir, město Minsk, město Smolensk, hřbitov a památník Katyňský les, město Moskva, město Novgorod, skanzen Vitoslavlici, klášter Jurjev, sídlo Puškin, město Petrohrad, národní park Gauja, město Riga, poutní místo Hora křížů, město Vilnius.

Program 5. produktu: sopka Vesuv, město Pompeje, město Taormina, lávová soutěska Alcantara, sopka Etna, údolí Anapo, skalní hroby Pantalica, kaňon Cava Grande, město Syrakusy, město Agrigento, chrám Segesta, přírodní rezervace Zingaro, katedrála Monreale, město Palermo, město Cefalù, ostrov Vulcano, ostrov Panarea, sopka Stromboli, ostrov Lipari, město Řím.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, u pátého produktu i dopravu trajektem a celodenní výlet lodí; ubytování, průvodce, informační materiály, pojištění proti úpadku cestovní kanceláře. U třetího produktu pojištění léčebných výloh. U čtvrtého produktu i běloruské a ruské vízum.

Cena nezahrnuje: vstupy, stravování, cestovní pojištění, u třetího produktu lanovky. [39]

CK Poznání

Pardubická cestovní kancelář poznání se specializuje na poznávací zájezdy do různých míst na celém světě. Součástí nabídky je možnost trávení aktivní dovolené s turistikou, pod stanem, horská turistika, cyklozájezdy nebo exotické zájezdy.

Pro účastníky temného cestovního ruchu nabízí několik možností. Během zájezdu do Polska a Ruska je možnost navštívit památník slavné bitvy u Grünwaldu a památník bitvy mezi Napoleonem a ruskou armádou roku 1807 v Jílovém. Při cestě do Uzbekistánu je v plánu návštěva Muzea Aralského jezera a bývalého rybářského přístavu Mujnak, který díky vysychání Aralského moře zůstal smutnou připomínkou tohoto neštěstí. Další zájezd je věnován památce na vylodění v Normandii, které bylo provázeno krvavými bitvami během 2. světové války. Při cestě do New Yorku je v plánu památník obětem teroristického útoku z 11. září 2001 na Ground Zero. Poslední produkt je v rámci temné turistiky zajímavý návštěvou hradu Bran v Rumunsku, který je spojen se slavným hrabětem Drákulou.

1. produkt: Polsko, Rusko - Zapomenutý svět východního Pruska

2. produkt: Uzbekistán - srdce střední Asie

3. produkt: Z Normandie až do Plzně - po stopách americké armády

4. produkt: USA - New York City - Big Apple

5. produkt: Rumunsko - Přes hory a kláštery do Drákulovy Transylvánie

Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1. 5/2015	10 dní	autobus	7x nocleh	snídaně	11 490 Kč
2. 2015	16 dní	letecky	14x nocleh	snídaně	44 990 Kč
3. 9/2014	7 dní	autobus	5x nocleh	snídaně	od 10 490 Kč
4. 12/2014 až 12/2015	6 dní	letecky	4x nocleh	snídaně	od 28 990 Kč
5. 7/2014	10 dní	autobus	7x nocleh	polopenze	11 990 Kč

Program 1. produktu: město Płocko, památník bitvy u Grünwaldu, město Olštýn, město Morag, obec Jílové, město Královec, město Baltijsk, město Zelenogradsk, město Čerňachovsk, město Kruzsyniany.

Program 2. produktu: město Taškent, město Nukus, přístav Mujnak, město Chiva, poušť Kyzylkum, město Buchara, město Samarkant, Čarvačská přehrada.

Program 3. produktu: pláž Omaha, město Sainte-Mére-Eglise, americký hřbitov Colleville-Sur-Mer, přístav Mulberry, město Caen, město Remeš, město Bastogne, město Hürtgenwald, město Remagen, město Plzeň.

Program 4. produktu: město New York, včetně památníku na Ground Zero.

Program 5. produktu: hřbitov v Sapintě, jižní Bukovina, kláštery Voronet a Neamt, pohoří Ceahlau, Bikanská soutěska, jezero Lacu Rosu, solné doly v Praidu, horské středisko Sinaia, město Sighisoara, město Brašov, město Busteni, zámek Peles, hrad Bran.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, leteckou předpravu, vč. tax a poplatků u druhého a čtvrtého produktu, ubytování, snídaně, průvodce, informační materiály, pojištění léčebných výloh.

Cena nezahrnuje: stravování, vstupy. [40]

CK Geops

Tato pražská cestovní kancelář nabízí pobytové, poznávací a tématické zájezdy do vybraných zemí po celém světě. V nabídce má i tři produkty, které z části obsahují návštěvu míst temného turismu. Při prvním zájezdu může účastník navštívit koncentrační tábor Osvětim-Březinka. Při cestě do Amsterdamu, je v plánu návštěva domu, ve kterém se za 2. světové války skrývala Anna Franková se svojí rodinou. Ve třetím produktu je možné navštívit bojiště bitvy u Waterloo. Čtvrtý produkt je také z části zaměřen pro turisty, kteří se zajímají vojenskou historií. Nabízí prohlídku města války a bojiště Verdunu, vojenské hřbitovy, hřbitov La Targette a bojiště bitvy v Ardenách a muzeum bitvy v Ardenách. Při poznávacím zájezdu do Japonska může účastník navštívit místo výbuchu atomové bomby v Hirošimě.

1. produkt: Krakov, Vratislav, Osvětim, Vělička a UNESCO

2. produkt: Amsterdam a Brusel, Antverpy a muzea

3. produkt: Belgické království, památky UNESCO a květinový koberec

4. produkt: Pikardie, turistika v Ardenách, koupání v La Manche

5. produkt: Japonsko, Honšú a Kjúšú

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	10/2014	4 dny	autobus	3x nocleh	snídaně	4 790 Kč
2.	10/2014	5 dní	autobus	2x nocleh	-	5 990 Kč
3.	8/2014	5 dní	autobus	2x nocleh	snídaně	5 990 Kč
4.	7/2015	7 dní	autobus	4x nocleh	-	9 590 Kč
5.	10/2014	18 dní	letadlo, vlak, autobus	15x nocleh	snídaně	84 890 Kč

Program 1. produktu: město Wroclaw, koncentrační tábor Osvětim-Březinka, solný důl Wieliczka, město Krakov, poutní místo Kalwaria Zebrzydowska.

Program 2. produktu: květinová burza Aalsmer, město Amsterdam včetně muzea Anny Frankové, město Antverpy, město Brusel.

Program 3. produktu: město Leuven, skanzen Bokrijk, město Antverpy, město Gent, město Brugge, bojiště Waterloo, město Brusel.

Program 4. produktu: město Verdun, město Remeš, město Soissons, město Amiens, přístav Boulogne, město Calais, poutní místo St. Omer, hřbitov La Targette, oblast Ardeny.

Program 5. produktu: ostrov Honšú, město Tokio, město Hirošima, ostrov Kjúšú, město Kagošima, skanzen Čiran, lázně Ibusuki, ostrov Torišima, město Kumamoto, sopka Aso, město Ósaka, město Nara, národní park Nikkó, letoviště Kamakura, město Jokohama.

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, u pátého produktu leteckou dopravu včetně tax a poplatků, dopravu vlaky a autobusy; ubytování, u prvního, třetího a pátého produktu snídaně, průvodce, pojištění proti úpadku cestovní kanceláře.

Cena nezahrnuje: stravování, cestovní pojištění, vstupné. [33]

CK Mayer a Crocus

Tato pražská cestovní kancelář se specializuje na poznávací a pobytově poznávací zájezdy do vybraných zemí po celém světě. Z následujících vybraných produktů se žádný nesoustředí pouze na aktivity temného turismu. Při zájezdu na Ukrajinu je však v programu židovský hřbitov ve městě Medžybiž, muzeum Afghánské války ve městě Vinnyčja, Hitlerův bunkr Wehrwolf, Muzeum válečného mateřství v obci Sokolovo, návštěva jaderné elektrárny v Černobyli a přilehlého města duchů Pripjať, Památník českých legionářů v obci Zborov. V zájezdu na Havajské ostrovy je naplánovaná návštěva památníku Arizona Memorial v přístavu Pearl Harbor věnovaný obětem japonského útoku.

Tato cestovní kancelář má na svých internetových stránkách i nabídky na poznávací zájezd do Itálie s návštěvou Pompejí, do Polska s návštěvou Osvětimi a do Rumunska s návštěvou Drákulova hradu Bran. Tyto produkty nejsou aktuálně nabízené k prodeji, proto nejsou zahrnuty do výčtu.

1. produkt: Ukrajina - velký okruh - světem Huculů a kozáckých atamanů

2. produkt: Havajské ostrovy

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	6/2014	11 dní	autobus	8x nocleh	polopenze	15 490 Kč
2.	2/2015	15 dní	letecky, minivan	13x nocleh	-	89 900 Kč

Program 1. produktu: město Užhorod, město Mukačevo, město Černovice, hrad Chotyn, město Kamenec Podolský, obec Medžybiž, město Vinnyčja, bunkr Wehrwolf, město Uman, ostrov Chortyca, město Dněpropetrovsk, obec Sokolovo, město Charkov, město Kyjev, město Pripjať, jaderná elektrárna Černobyl, středisko Počajiv, město Zborov, město Lvov.

Program 2. produktu: město Honolulu, ostrov Oahu, památník Pearl Harbor, ostrov Kauai, ostrov Havaj, ostrov Maui.

Cena obsahuje: autobusovou dopravu u prvního produktu, leteckou dopravu, přelety mezi ostrovy, letištní taxy a dopravu minivany u druhého produktu, ubytování, průvodce, pojištění léčebných výloh a storna u prvního produktu.

Cena neobsahuje: stravování, vstupní poplatek za návštěvu Černobyly u prvního produktu, pojištění léčebných výloh a storna u druhého produktu. [37]

CK Čedok

Tato nejstarší cestovní kancelář, působící na trhu již od roku 1920 nabízí zájezdy do celého světa. Jedná se především o pobytové zájezdy do zahraničních a exotických destinací. Nabízí také poznávací zájezdy, ubytování v hotelech v České republice či wellness pobyty.

V rámci poznávacích zájezdů mohou zájemci najít místa, která jsou součástí temného turismu. Součástí prvních dvou produktů je návštěva muzea genocidy Tuol Sleng, bývalého vězení Rudých Khmerů, a památníku v Choeng Ek, který se stal masovým hrobem umučených vězňů. Ve třetím produktu může temný turista navštívit dějiště bitvy u Gettysburgu, kde se odehrála klíčová bitva občanské války mezi pokrokovým Severem a otrokářským Jihem; Arlingtonský hřbitov a památník vietnamské a korejské války. U posledního produktu je v plánu návštěva paláce Kumsusan v Pchjongjang, kde leží mumifikovaný Kim Ir-sen, návštěva americké válečné lodi USS Pueblo, prohlídka hrobky krále Kongmina z dynastie Koryo v Kaesongu nebo prohlídka demilitarizované zóny v Pchanmudžomu, kde byla ukončena krvavá korejská válka.

1. produkt: Putování Kambodžou

2. produkt: Jižní Vietnam - Kambodža

3. produkt: Města východu USA - magnety východního pobřeží

4. produkt: Severní Korea

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	2/2015	17 dní	letecky	14x nocleh	snídaně	64 990 Kč
2.	3/2015	13 dní	letecky	10x nocleh	snídaně	62 990 Kč
3.	3 až 10/2015	10 dní	letecky	8x nocleh	-	49 990 Kč
4.	4 a 9/2015	11 dní	letecky	9x nocleh	snídaně, plná penze	66 490 Kč

Program 1. produktu: národní park Khao Yai, areál Angkor, chrámy Roluos, město Phnom Penh, muzeum Tuol Sleng, památník v Choeng Ek, město Kep, město Kampot, národní mořský park Ream, město Sihanoukville.

Program 2. produktu: město Saigon, delta Mekongu, město Vinh Long, město Phnom Penh, muzeum Tuol Sleng, chrámový komplex Sambor Prei Kuk, areál Angkor, středisko Phan Thiet.

Program 3. produktu: město New York, Niagarské vodopády, dějiště bitvy u Gettysburgu, město Washington D. C., město Annapolis, město Philadelphie.

Program 4. produktu: město Peking, město Pchjongjang, město Kaesong, oblast Pchanmudžom, město Nampo, Velká čínská zeď.

Cena zahrnuje: leteckou dopravu včetně tax a příplatků, transfery, ubytování, snídaně, u čtvrtého produktu 5x plnou penzi; vstupy, průvodce.

Cena nezahrnuje: stravování, fakultativní vstupy, vízum, cestovní pojištění.[30]

CK China Tours

Tato cestovní kancelář nabízí poznávací zájezdy do mnoha zemí světa. Nenabízí produkty určené primárně pro temnou turistiku, některé zájezdy ovšem místa temného turismu zahrnují. Součástí zájezdu do zemí jihovýchodní Asie je návštěva Muzea genocidy Tuol Sleng ve městě Phnom Penh, které je připomínkou vraždy několika milionů lidí za vlády Rudých Khmérů v Kambodži. V druhém produktu může temný turista navštívit Mauzoleum Kim Ir-Sena, hřbitov Mučedníků revoluce nebo Muzeum korejské války v Pchjongjangu a hrob krále Kongmina v Kesongu. V zájezdu na Havajské ostrovy je v plánu návštěva přístavu Pearl Harbor.

1. produkt: Thajsko, Laos, Kambodža

2. produkt: Severní Korea a Čína

3. produkt: Havaj – velký poznávací okruh

Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1. 2 a 11/2014, 2/2015	21 dní	letadlo, autobus, loď	17x nocleh	-	66 800 Kč

2.	4/2014	12 dní	letadlo, vlak, mikrobus	9x nocleh	plná penze	68 800 Kč
3.	4/2014	18 dní	letadlo, minibus	16x nocleh	-	85 700 Kč

Program 1. produktu: město Bangkok, oblast Chiang Rai, oblast Huay Xai, město Luang Phrabang, oblast Vang Vieng, město Vientiane, město Phnom Penh, oblast Siem Reap, letoviště Koh Chang.

Program 2. produktu: město Pchjongjang, pohoří Mjohjangan, chrám Pohjon, město Kesong, město Peking.

Program 3. produktu: ostrov Oahu, město Honolulu, pláž Waikiki, přístav Pearl Harbor, korálová zátoka Hanauma, ostrov Kauai, ostrov Maui, sopka Haleakala, ostrov Hawaii, národní park Hawaiian Volcanoes, sopky Mauna Kea, Mauna Loa.

Cena zahrnuje: leteckou dopravu včetně poplatků, ostatní dopravu na místě, ubytování, průvodce, informační materiály. U druhého produktu plnou penzi.

Cena nezahrnuje: stravování, vízum. [34]

CK ESO travel

U prvních dvou produktů je v plánu návštěva muzea Tuol Sleng ve Phnompenhu, bývalého vězení Rudých Khmerů a památníku v Choeung Ek, který se nachází na místě jednoho z kambodžských vražedných polí. Při cestě na Havajské ostrovy může účastník navštívit památník Arizona v přístavu Pearl Harbor. V rámci čtvrtého produktu je v plánu návštěva místa bitvy u Gettysburgu, Arlingtonský hřbitov či památník vietnamské a korejské války. V posledním produktu je možnost navštívit Salem, místo, kde se odehrávaly čarodějnické procesy.

1. produkt: Putování Kambodžou

2. produkt: Vietnam - Laos - Kambodža

3. produkt: Velký okruh Havajskými ostrovy

4. produkt: To nejlepší z východu USA

5. produkt: V záři barev podzimu

	Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
1.	2/2015	17 dní	letadlo	14x nocleh	snídaně	64 990 Kč
2.	2 a 3/2015	18 dní	letadlo	15x nocleh	polopenze	82 790 Kč
3.	10/2014, 3 a 10/2015	16 dní	letadlo, mikrobus	13x nocleh	-	93 990 Kč
4.	3 až 10/2015	17 dní	letadlo, mikrobus	15x nocleh	-	od 73 990 Kč
5.	10/2015	11 dní	letadlo, mikrobus	9x nocleh	-	61 990 Kč

Program 1. produktu: město Bangkok, národní park Khao Yai, areál Angkor, město Phnompenh, muzeum Tuol Sleng, památník Choeung Ek, město Sihanoukville, jeskyně Phnom Sorsia.

Program 2. produktu: město Hanoj, zátoka Ha Long, jeskyně Thien Cung, město Hoi An, Zakázaného město, město Luang Prabang, město Vientiane, areál Angkor, město Phnompenh, muzeum Tuol Sleng, město Saigon.

Program 3. produktu: město Honolulu, přístav Pearl Harbor, pláž Waikiki, kráter Diamond Head, centrum Laie, ostrov Oahu, ostrov Kauai, oblast Waimea Canyon, ostrov Big Island, sopka Mauna Kea, národní park Volcanoes, ostrov Maui, národní park Haleakala.

Program 4. produktu: město New York, Niagarské vodopády, dějiště bitvy u Gettysburgu, město Washington D. C., Arlingtonský hřbitov, město Annapolis, město Philadelphia, město Miami, oblast St. Petersburg, město Tampa, město Orlando.

Program 5. produktu: poloostrov Cape Code, město Plymouth, město Boston, město Salem, národní park Acadia, hora Mt. Washington, město New York.

Cena zahrnuje: leteckou dopravu včetně tax, transfery, ubytování, průvodce, vstupy.

Cena nezahrnuje: stravování, vízum, odletové taxy, pojištění léčebných výloh. [32]

4.6 Vlastní návrhy produktů

Z výše provedené analýzy vyplývá, že na českém trhu prakticky neexistují vícedenní zájezdy, které se zaměřují na temný turismus. Místa temného turismu jsou pouze součástí klasických poznávacích zájezdů nebo organizovány jako školní zájezdy na objednávku. Při zkoumání trhu cestovního ruchu nebyl nalezen žádný specializovaný zájezd zaměřený přímo na temný turismus. Na základě této informace byly navrženy tři zájezdy, které se na tento trend specializují.

4.6.1 1. produkt – Temná místa západní Evropy

První zájezd je čtyřdenní cestou po místech spjatých s temným turismem v západní Evropě. Je určen pro specializovanou klientelu, která se zajímá o tuto oblast. Zahrnuje spjatá se smrtí způsobenou nacisty v koncentračním táboře, vojiště slavných bitev i místo smrti a odpočinku slavných i neslavných osobností. Tento zájezd může být realizován celoročně. Pro výpočet konkrétních cen bylo stanoveno datum 28. 10 až 1. 11. 2015.

Název: Temná místa západní Evropy

Typ: poznávací zájezd se specializací na temný turismus

Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
28. 10. – 1. 11. 2015	4 dny	autobus	2x ubytování	2x snídaně	5 236 Kč

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, 2x ubytování, 2x snídaně, služby průvodce.

Cena nezahrnuje: stravování, vstupy, cestovní pojištění.

Trasa: Praha – Dachau – Verdun – Waterloo – Cergy – Paříž – Praha

Program:

Místo	Činnost	Čas příjezdu	Čas odjezdu	Km	Km celkem
1. den					
Praha	odjezd	-	6:30	-	-
Dachau	prohlídka koncentračního tábora	10:30	13:30	375	375
	volno na oběd	13:30	14:30		
Verdun	ubytování	20:45	-	560	935

2. den					
Verdun	prohlídka památníku bitvy u Verdunu	8:00	10:30	-	-
Waterloo	volno na oběd	13:15	14:15	249	1 184
	prohlídka památníku bitvy u Waterloo	14:15	16:45		
Cergy	ubytování	19:45	-	307	1 491
3. den					
Cergy	odjezd z ubytování	-	8:00	-	-
Paříž	prohlídka města (hřbitov Père Lachaise, katakomby, Invalidovna, Pont de l'Alma)	9:00	21:00	39	1 530
4. den					
Praha	příjezd	8:00	-	1 031	2 561

První den je naplánován odjezd v ranních hodinách z Prahy. Po přejezdu hraničního přechodu se pokračuje Německem do Dachau, nedaleko Mnichova. Jedná se o první nacistický tábor otevřený v Německu v roce 1933. Zde je naplánovaná prohlídka s průvodce, která bude trvat přibližně dvě a půl hodiny. [59] Po prohlídce je vymezen čas na oběd. Cesta bude pokračovat do francouzského Verdunu na ubytování. [50]

Druhý den bude navštíven památník bitvy u Verdunu, který zahrnuje několik objektů. V plánu je návštěva pevnosti Douaumont a kostnice Douaumont, která je hřbitovem obětí 1. světové války a jsou zde uloženy ostatky více než 130 tisíc vojáků. [60] Po prohlídce následuje přejezd do belgického Waterloo, kde bude volno na oběd. Poté se účastníci přesunou k prohlídce bojiště, kde byl poražen Napoleon Bonaparte. Vystoupí k místu zvané Lví pahorek, kde je umístěna socha lva jako symbol vítězství spojeneckých vojsk. V plánu je také muzeum Wellington, kde jsou vystaveny mapy, uniformy nebo předměty nalezené na bojišti. [90] Následuje přejezd do Cergy ve Francii, kde je zajištěno ubytování. [49]

Třetí den se bude odehrávat v Paříži, hlavním městě Francie. V plánu je procházka městem po místech spjatých s temným turismem. První zastávkou bude slavný hřbitov Père Lachaise, který je turisty vyhledávaný proto, že jsou zde pohřbeny ostatky mnoha slavných osobností. Následuje prohlídka pařížských katakomb, ve kterých jsou umístěny ostatky mnoha milionů lidí ze hřbitovů, které musely být zrušeny kvůli novým stavbám. Katakomby jsou umístěny prakticky pod celou Paříží, pro zájemce je otevřena část,

kteřá je dlouhá pŕibliŕně dva kilometry. [64] Potě se pŕejde k paŕiŕské Invalidovně, kde je pŕipravena prohlídka objektu, včeteň muzea s artefakty vojenské historie a Napoleonovou hrobkou. [65] Posledním bodem bude procházka k mostu Pont de l'Alma, v jehoŕ tunelu zemřela princezna Diana. Její pŕiŕnivci zde dodnes nechávají vzkazy. Ve zbývajícím čase je naplánováno osobní volno. Odjezd do České republiky bude ve večerních hodinách.

Čtvrtý den se počítá s pŕijezdem do Prahy v ranních hodinách.

Kalkulace:

Poloŕka	Výpočet	Cena za počet účastníků	Cena za jednoho účastníka	Poznámka
Doprava				
Celkem km	2 562 x 27	69 174	1 442	2 561 km, 27 Kč/km
Mýtné	2 562 x 3	7 686	161	cca 3 Kč/km
Objíŕdky	128,1 x 27	3 459	73	2 562 km x 5 % = 128,1 km
Čekací doba	26 x 300	7 800	163	26 hod., 300 Kč/1 h
DPH 21 %	88 119 x 0,21	18 505	386	celkem km + mýtné + objíŕdky + čekací doba x 21 %
Doprava celkem		106 624	2 225	
Ubytování				
F1 Verdun hotel	34 € x 27 Kč	44 064	918	
F1 Cergy Saint Christophe hotel	36 € x 27 Kč	46 656	972	
Ubytování celkem	70 € x 27 Kč	90 720	1 890	
Stravování				
snídaně		0	0	v ceně ubytování
Stravování celkem		0	0	
Vstupy				
Dachau	3 € x 27 Kč		81	vstup zdarma, 3 € za výklad
Pevnost Douaumont - Verdun	4 € x 27 Kč		108	4 €
Kostnice Douaumont - Verdun	6 € x 27 Kč		162	6 €
Lví pahorek, muzeum - Waterloo	13,50 € x 27 Kč		365	13,50 €

katakomy - Paříž	10 € x 27 Kč		270	10 €
Invalidovna	7,50 € x 27 Kč		203	7,50 €
Vstupy celkem			1 189	44 €
Ostatní				
ubytování pro průvodce a 2 řidiče	1 890 x 3	5 670	119	
odměna pro průvodce	1 250 x 5	6 250	130	1 250 Kč /den
Ostatní celkem		11 920	249	
Předběžná cena zájezdu		209 264	4 364	
Marže cestovní kanceláře	209 264 x 0,2	41 853	872	20%
Prodejní cena zájezdu		251 117	5 236	uvedeno bez vstupů

Pro výpočet přibližné ceny zájezdu byl vypočítán počet kilometrů, podle kterých se určuje cena za dopravu. Dále se přičetlo mýtné, objížďky a čekací doba. K těmto položkám bylo přičteno DPH, které v současné době činí 21 %. K dopravě se připočítává cena za ubytování účastníků, průvodce i řidičů; stravování a ostatní náklady, do kterých se započítává odměna pro průvodce. Po vypočítání předběžné ceny zájezdu byla stanovena marže cestovní kanceláře, která se pohybuje kolem 20 %. Z těchto údajů vyšla celková cena, která byla rozpočítána na 48 účastníků. Nakonec vznikla cena, za kterou by cestovní kancelář mohla zájezd zájemcům prodávat.

Doprava: Pro vypočítání přibližné ceny za dopravu byla vybrána společnost Pragotour s. r. o., která nabízí pronájem autobusů k tuzemským i zahraničním cestám. Pro výpočet byl vybrán autobus 49 + 1 + 1, VDL Bova, Mercedes pro 49 účastníků a jednoho průvodce. Firma na zájezd zajistí dva řidiče, kteří se budou během cesty v řízení střídát. Cena je stanovena na 27 Kč za kilometr a 300 Kč za každou hodinu čekání v době od 6:00 do 18:00, kdy se autobus nepoužívá. [79]

Ubytování: Pro ubytování účastníků byly vybrány hotely typu F1 ve Verdunu [50] a F1 v městě Cergy nedaleko Paříže. [49] Hotely tohoto typu jsou oblíbené zejména při krátkodobém pobytu kvůli své nízké ceně. Vzhledem k tomu, že účastníci tohoto zájezdu na hotelu nebudou trávit téměř žádný čas, potřebují pouze místo pro přespaní, jsou tyto hotely na tuto cestu dostačující.

Stravování: Pobyt hotelu je včetně snídaně. Během cesty jsou tedy zajištěné dvě snídaně, ostatní jídla si účastníci obstarávají sami. Během dne je vymezen čas, kdy si mohou zajít do restaurace nebo obchodu a jídlo si koupit.

4.6.2 2. produkt – Kousek temné historie v Česku a Polsku

Druhým produktem bude zájezd po stopách temného turismu v Čechách a v Polsku. Součástí budou památky z vojenské historie, období 2. světové války, holocaustu a čarodějnických procesů. Jedná se o třídní zájezd, který může být realizován celoročně. Pro výpočet kalkulace tohoto zájezdu bylo vybráno datum 2. 10. až 4. 10. 2015.

Název: Kousek temné historie v Česku a Polsku

Typ: poznávací zájezd se specializací na temný turismus; školní zájezd

Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
2. 10 – 4. 10. 2015	3 dny	autobus	2x nocleh	2x snídaně	3 995 Kč

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, ubytování, 2x snídaně, služby průvodce.

Cena nezahrnuje: stravování, vstupy, cestovní pojištění.

Trasa: Praha – Josefov – Osówka – Brzeszcze – Krakov – Osvětim – Brzeszcze – Velké Losiny – Šumperk – Ležáky - Praha

Program:

Místo	Činnost	Čas příjezdu	Čas odjezdu	Km	Km celkem
1. den					
Praha	odjezd	-	8:00	-	-
Josefov	prohlídka pevnosti	9:30	12:00	128	128
	volno na oběd	12:00	13:00		
Osówka	prohlídka podzemního města	14:45	17:00	86	214
Brzeszcze	ubytování	20:30	-	276	490

2. den					
Brzeszcze	odjezd z ubytování	-	8:00	-	-
Krakov	prohlídka města	9:15	12:30	74	564
	volno na oběd	12:30	13:30		
Osvětim	prohlídka koncentračního tábora	14:30	17:30	67	631
Brzeszcze	ubytování	17:45	-	8	639
3. den					
Brzeszcze	odjezd z ubytování	-	6:30	-	-
Velké Losiny	prohlídka zámku	9:30	11:00	207	846
Šumperk	expozice Čarodějnické procesy	11:15	12:15	11	857
	volno na oběd	12:15	13:15		
Ležáky	prohlídka památníku Ležáky	15:00	16:30	117	974
Praha	příjezd	18:30	-	136	1 110

První den je odjezd naplánován z Prahy v ranních hodinách. První zastávkou na cestě bude Josefov, kde se nachází pevnost z doby Josefa II. Zde mohou účastníci vidět hradební valy se sítí podzemních chodeb, které navštíví s průvodcem, který je seznámí s historií pevnosti a tehdejší způsobu válčení. [77] Poté následuje volno na oběd. Po přesunu do Polska skupina navštíví podzemní město Osówka. Jedná se o obrovský systém betonových chodeb, opevnění a hal, které se stalo tajným sídlem Adolfa Hitlera během 2. světové války, který zde nechával tajně vyrábět zbraně. Tuto práci zde vykonávali vězni z koncentračního tábora Gross-Rosen. [57] Ubytování je zajištěno v obci Brzeszcze nedaleko Osvětimi. [54]

Druhý den se po snídani odjede do Krakova na prohlídku města. Součástí prohlídky bude například židovská čtvrť Kazimierz, kde je k vidění několik synagog, budov označených Davidovou hvězdou nebo židovský hřbitov. Bude zde možnost navštívit židovské muzeum Galicja, ve kterém je zaznamenána historie a zničení krakovského ghetta a vyhlazení židovského obyvatelstva. V plánu je také pauza na oběd, který se může odehrávat v jedné z mnoha židovských restaurací nebo kaváren. [52] Po obědě se pojedou na prohlídku bývalého koncentračního tábora Osvětim-Březinka. Jedná se o rozsáhlý komplex, kde během 2. světové války ztratilo život mnoho nevinných lidí. Pro skupinu

bude zajištěna prohlídka v češtině s průvodcem. [74] Druhý den budou účastníci ubytování opět v hotelu v Brzeszcze. [54]

Třetí den se odjede z ubytování zpátky do České republiky. První zastávkou budou Velké Losiny, které jsou proslulé tím, že se zde v minulosti konaly čarodějnické procesy, které zde probíhaly v letech 1678 – 1692. Centrem dění byl losinský zámek, který skupina navštíví. [69] Po prohlídce se odjede do nedalekého Šumperka, kde účastníci uvidí stálou expozici Čarodějnické procesy, ze které se dozví zajímavosti o čarodějnických procesech z 2. poloviny 17. století i o samotné expozici. [88] Dále je vyrazeno volno na oběd. Po obědě se pojedje na poslední zastávku tohoto zájezdu, do Ležáků. Tato obec byla během 2. světové války vypálena nacisty. Dnes je na tomto místě památník na památku obětí. Je také možnost navštívit stálou expozici "Ležáky, osada, která nemlčela" s videoprojekcí o osudu Ležáků. [55] Po prohlídce se odjede zpátky do Prahy, kam se dojede ve večerních hodinách.

Kalkulace:

Položka	Výpočet	Cena za počet účastníků	Cena za jednoho účastníka	Poznámka
Doprava				
Celkem km	1 110 x 23	25 530	946	1 110 km, 23 Kč/km
Mýtné	1 110 x 3	3 330	124	cca 3 Kč/km
Objížďky	56 x 23	1 288	48	1 110 km x 5 % = 56 km
Čekací doba	19 x 300	5 700	212	19 hod., 300 Kč/1 h
DPH 21 %	35 848 x 0,21	7 529	279	celkem km + mýtné + objížďky + čekací doba x 21 %
Doprava celkem		43 377	1 609	
Ubytování				
Hotel Babel - Brzeszcze	110 x 6,5 x 2	38 610	1 430	110 zł/noc
Ubytování celkem		38 610	1 430	
Stravování				
snídaně	15 x 6,5 Kč	2 646	98	15 zł
Stravování celkem		2 646	98	

Vstupy				
Pevnost Josefov			60	
Podzemní město Osówka	11 x 6,5 Kč		72	11 zł
Muzeum Galicja - Krakov	13,5 x 6,5 Kč		88	13,50 zł
Koncentrační tábor Osvětim-Březinka	300 x 6,5 Kč	1 950	73	300 zł za skupinu
Zámek Velké Losiny			100	
Expozice Čarodějnické procesy - Šumperk			30	
Muzeum Ležáky			30	
Vstupy celkem			453	
Ostatní				
ubytování pro průvodce a řidiče	715 x 2	1 430	53	
odměna pro průvodce	1 250 x 3	3 750	139	1 250 Kč /den
Ostatní celkem		5 180	192	
Předběžná cena zájezdu		89 813	3 329	
Marže cestovní kanceláře	89 813 x 0,2	17 963	666	20%
Prodejní cena zájezdu		107 776	3 995	uvedeno bez vstupů

Pro výpočet celkové ceny zájezdu byl vypočítán počet ujetých kilometrů, na jejichž základě bude určena cena za dopravu. Je přičteno mýtné, objížďky a čekací doba. K tomu bylo přičteno DPH 21 %. K dopravě se připočítává cena za ubytování všech účastníků, průvodce i jednoho řidiče; náklady za stravování a ostatní položky, do kterých se započítává odměna pro průvodce. K předběžné ceně zájezdu se připočítává 20 % marže cestovní kanceláře. Z těchto údajů vychází cena, která je rozpočítána na 27 účastníků. V konečném součtu vychází prodejní cena zájezdu.

Doprava: Pro tento zájezd by bylo možné pronajmout autobus od pražské dopravní společnosti Pragotour s. r. o. K výpočtu kalkulace byl použit autobus 27 + 1 + 1 Mercedes Atego. Cena za kilometr činí 23 Kč a čekací doba 300 Kč za každou hodinu mezi 6:00 až 18:00 v době, kdy se autobus nepoužívá. Pro cestu společnost zajistí jednoho řidiče. [79]

Ubytování: Pro účastníky tohoto zájezdu je zajištěn hotel Babel v Brzeszcze, nedaleko Osvětimi. Budou zde trávit obě noci. Pro skupinu budou objednány dvoulůžkové nebo třílůžkové pokoje. [54]

Stravování: Během cesty jsou objednány dvě snídaně v hotelu Babel. Další stravování si účastníci budou zajišťovat sami. Během dne je vždy vymezen dostatečný čas na návštěvu restaurace nebo obchodu s potravinami.

4.6.3 3. produkt – Po stopách temných míst v Čechách

Tento zájezd se bude odehrávat v České republice, kde se také nachází mnoho pamětihodností a atraktivit spjatých s temným turismem. Je určen pro zákazníky, kteří se o tuto oblast zajímají. Zájezd může být využit i jako školní zájezd. Může se konat celoročně. Pro účely kalkulace byl vybrán termín 28. 5. až 29. 5. 2015.

Název: Po stopách temných míst v Čechách

Typ: poznávací zájezd se specializací na temný turismus; školní zájezd

Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
28. 5. – 29. 5. 2015	2 dny	autobus	1x nocleh	1x snídaně	1 800 Kč

Cena zahrnuje: autobusovou dopravu, ubytování, snídaně, služby průvodce.

Cena nezahrnuje: stravování, vstupy.

Trasa: Praha – Lidice – Mělník – Terezín – Ústí nad Labem – Jáchymov – Příbram – Praha

Program:

Místo	Činnost	Čas příjezdu	Čas odjezdu	Km	Km celkem
1. den					
Praha	odjezd	-	8:00	-	-
Lidice	prohlídka památníku Lidice	8:45	11:15	25	25
	volno na oběd	12:00	13:00		
Mělník	kostnice v kostele sv. Petra a Pavla	13:00	14:30	43	68
Terezín	prohlídka koncentračního tábora	15:10	18:15	50	118
Ústí nad Labem	ubytování	19:00	-	23	141
2. den					
Ústí nad Labem	odjezd z ubytování		7:45	-	-

Jáchymov	naučná stezka Jáchymovské peklo	9:15	12:45	110	251
	volno na oběd	12:45	13:45		
Příbram	památník Vojna Lešetice	16:00	17:30	169	420
Praha	příjezd	18:30	-	63	483

První den se skupina v ranních hodinách přesune z Prahy do Lidic. V této obci se nachází památník na připomínku obce, která byla vypálena během 2. světové války. Součástí prohlídky bude návštěva muzea, Sousoší dětí, Hrobu mužů, Růžového sadu a dalších objektů. [70] Po prohlídce je v plánu volno na oběd. Cesta bude pokračovat do Mělníka, kde je naplánována prohlídka kostnice v kostele sv. Petra a Pavla, která patří k největším v České republice. [61] Cesta bude pokračovat do Terezína, kde se nachází bývalý koncentrační tábor. Je naplánovaná prohlídka Malé pevnosti, Muzea ghetta a Magdeburských kasáren. [72] Po prohlídce se skupina přesune do Ústí nad Labem na ubytování. [76]

Druhý den se po snídani odjede do Jáchymova. Zde se nachází naučná stezka Jáchymovské peklo, která připomíná život tisíců politických vězňů v blízkých pracovních táborech při uranových dolech. Stezka měří 8,5 kilometru a ve dvanácti zastávkách informuje o uranových dolech a lágrech. [23] Poté následuje pauza na oběd. Po obědě skupina přejezdí do Příbrami, kde proběhne prohlídka památníku Vojna Lešetice. Jedná se o vězeňský areál, který je ojedinělý ve Střední Evropě. Původně se jednalo o zajatecký tábor pro německé válečné zajatce, později sloužil jako tábor nucených prací a vězení pro politické odpůrce komunistického režimu. [53] Ve večerních hodinách následuje návrat do Prahy.

Kalkulace:

Položka	Výpočet	Cena za počet účastníků	Cena za jednoho účastníka	Poznámka
Doprava				
Celkem km	483 x 23	11 109	412	483 km, 23 Kč/km
Mýtné	483 x 3	1 449	54	cca 3 Kč/km
Objížďky	25 x 23	575	22	483 km x 5 % = 25 km
Čekací doba	16 x 300	4 800	178	16 hod., 300 Kč/1 h

DPH 21 %	17 933 x 0,21	3 766	140	celkem km + mýtné + objížďky + čekací doba x 21 %
Doprava celkem		21 699	806	
Ubytování				
Penzion Duel		13 095	485	dvoulůžkový pokoj
Ubytování celkem		13 095	485	
Stravování				
snídaně		1 890	70	
Stravování celkem		1 890	70	
Vstupy				
Památník Lidice			80	
Kostnice - Mělník			30	
Koncentrační tábor Terezín			210	
Památník Vojna Lešetice			60	
Vstupy celkem			380	
Ostatní				
ubytování pro průvodce a řidiče	620 x 2	1 240	46	2x jednolůžkový pokoj
odměna pro průvodce		2 500	93	1 250 Kč /den
Ostatní celkem		3 740	139	
Předběžná cena zájezdu		40 424	1 500	
Marže cestovní kanceláře	40 424 x 0,2	8 085	300	20%
Prodejní cena zájezdu		48 509	1 800	uvedeno bez vstupů

K výpočtu ceny zájezdu byl vypočítán počet ujetých kilometrů, podle kterých se určuje cena za dopravu. Dále se přičítá mýtné, objížďky a čekací doba. K těmto položkám bylo přičteno DPH 21 %. K dopravě se připočítává cena za ubytování účastníků, průvodce i jednoho řidiče; stravování a ostatní náklady, do kterých se započítává odměna pro průvodce. K předběžné ceně zájezdu se připočítává dvacetiprocentní marže cestovní kanceláře. Z těchto údajů vychází cena, která je rozpočítána na 27 účastníků. Díky tomu vznikne cena, za kterou by cestovní kancelář mohla zájezd zájemcům prodávat.

Doprava: V rámci tohoto zájezdu byla vybrána dopravní společnost Pragotour, s. r. o., od které je možnost pronajmutí autobusu 27 + 1 + 1 Mercedes Atego. Za tento autobus je určena cena 23 Kč za kilometr a 300 Kč za hodinu čekání od 6:00 do 18:00 hodin v době, kdy se autobus nepoužívá. Firma zajistí jednoho řidiče na cestu. [79]

Ubytování: Pro účastníky tohoto zájezdu je připraveno ubytování v penzionu Duel v Ústí nad Labem. Budou ubytováni ve dvoulůžkových a třílůžkových pokojích. [76]

Stravování: V penzionu je zaplacená snídaně na druhý den. Ostatní jídlo si účastníci obstarávají sami. V programu zájezdu je vždy vymezený čas na návštěvu restaurace nebo obchodu s potravinami.

5 Zhodnocení výsledků a doporučení

Analýza trhu cestovního ruchu byla soustředěna na produkty temného turismu. Týkala se nabídky poznávacích zájezdů prodávaných českými cestovními kancelářemi a dalšími zprostředkovateli na českém trhu. Tyto produkty byly nabízeny k prodeji v roce 2014.

Z provedené detailní analýzy vyplývá, že na českém trhu neexistuje ani jediná cestovní kancelář, jejíž hlavní činností je nabídka produktů temného turismu. Tyto produkty jsou pouze součástí nabídky spolu s poznávacími zájezdy po celém světě. Nabízí je ale pouze malá část cestovních kanceláří. Všechny se řadí do kategorie malých a středních cestovních kanceláří. Z velkých cestovních kanceláří byl temný turismus součástí nabídky jen cestovní kanceláře Čedok.

Nabídka produktů obsahující místa temného turismu je velice podobná. Většina zájezdů se koná do stejných míst. Najít originální produkt, který nabízí jen jeden tourooperátor je velmi vzácné. Příkladem originálního produktu je výlet do Černobylu, na který se specializuje jen jedna cestovní kancelář. Černobyl byl také součástí jednoho dalšího produktu od jiné cestovní kanceláře.

Rozdíly v nalezených produktech jsou velice malé. Některé cestovní kanceláře nabízí pouze jednodenní zájezdy, další ve větší míře nabízí vícedenní zájezdy. Tyto zájezdy mají velice podobný program, cenu nebo typ ubytování a stravování. Liší se prakticky jen termínem konání zájezdu. U některých zájezdů je možnost vybrat pouze jeden termín konání, u dalších je v nabídce výběr z více termínů.

Nejčastěji se v nabídkách cestovních kanceláří vyskytoval jednodenní poznávací zájezd do koncentračního tábora v Osvětimi. Často byl tento zájezd spojen s prohlídkou nedalekého polského města Krakov. Několik jednodenních produktů se týkalo prohlídky koncentračního tábora Mauthausen. Velice zajímavou nabídkou na českém trhu je možnost na jeden den poznat místo výbuchu jaderné elektrárny v ukrajinském Černobylu a přilehlého města Pripjat'.

Z vícedenních zájezdů po Evropě se žádný netýkal pouze aktivit v rámci temného turismu. Existuje mnoho poznávacích zájezdů, ve kterých je součástí programu návštěva místa spjatého s temným turismem. Mnohokrát se jako součást vícedenních zájezdů

vyskytovalo pohřbené město Pompeje, dům Anny Frankové v Amsterdamu, památník bitvy u Waterloo nebo hrad Bran v Rumunsku. Několik zájezdů se týkalo vylodění a krvavých bitev v Normandii. Termíny těchto zájezdů byly nejčastěji přímo na 70. výročí této události. V rámci průzkumu bylo zjištěno, že nejvíce produktů zahrnující aktivity temného turismu nabízí cestovní kanceláře Čebus, Bavi, Valaška nebo Poznání.

Součástí vícedenních zájezdů mimo Evropu bylo součástí programu nejčastěji Ground Zero v New Yorku, Arizona Memorial v Pearl Harbor na Havajských ostrovech, dějiště bitvy u Gettysburgu, Arlingtonský hřbitov, památník v Hirošimě nebo věznice Tuol Sleng ve Phnom Penh a vražedná pole Choeng Ek v Kambodži. Nejvíce těchto zájezdů nabízí cestovní kancelář Eso Travel.

Téměř žádná cestovní kancelář na českém trhu nenabízí produkty po stopách temného turismu v Čechách. Byl nalezen jen jeden zájezd, který se týkal rekonstrukce bitvy u Slavkova. Několik cestovních kanceláří nabízí jednodenní školní exkurze po českých temných místech. Tyto produkty ovšem nebyly do analýzy zahrnuty, jelikož jsou pouze na objednávku pro určitý počet klientů.

Problémem při analýze byl fakt, že některé cestovní kanceláře nabízely zájezd od jiného touroperátora, o kterém se však nikde nezmínily. Tento fakt byl objeven až při komparaci zájezdů, při kterém se zjistilo, že se jedná o naprosto totožný program se stejnou cenou ve stejném termínu. Pro zákazníka je takové chování matoucí a neseriózní, jelikož v první chvíli neví, od jaké cestovní kanceláře zájezd kupují.

Ve vlastní části zájezdu byly na základě předchozí analýzy vymyšleny originální produkty zájezdů, které se na trhu nevyskytují. První produkt zahrnuje návštěvu temných míst, která se nachází ve státech západní Evropy. Místa jsou tématicky rozdílná. Program zahrnuje památku holocaustu, památník Dachau v Německu, bojiště a památníky bitev u Verdunu a Waterloo, hřbitovní cestovní ruch v rámci slavného hřbitova Père Lachaise, katakomby nebo Invalidovna s hrobkou Napoleona. Zájezd by se konal ve čtyřech dnech.

Druhým zájezdem je třídní cesta, která zahrnuje návštěvu míst v České republice a Polsku. Účastníci by navštívili místa vojenské historie v podobě české pevnosti Josefov a podzemního města Osówka v Polsku, památky holocaustu, které připomíná město Krakov a bývalý koncentrační tábor v polské Osvětimi. Při zpáteční cestě je v plánu návštěva temných míst spojených s čarodějnickými procesy na českém území – Velké

Losiny a Šumperk. V závěru zájezdu je možné navštívit památník v Ležácích, které připomíná místo velikého neštěstí, ke kterému zde došlo během 2. světové války.

Třetí zájezd je koncipován výhradně na místa temného turismu v České republice. Zahrnuje místa spojená s nacistickým i komunistickým režimem. Jedná se o vypálené město Lidice, kostnici v Mělníku, koncentrační tábor v Terezíně, stezku Jáchymovské peklo a památník Vojna u Příbrami. Zájezd by probíhal ve dvou dnech. V rámci tohoto zájezdu je možné zjistit, že místa temného turismu se netýkají pouze zahraničních míst. I na českém území se nachází místa neštěstí a utrpení mnoha bezbranných lidí. Itinerář zájezdu je sestaven tak, aby se účastníci vyhnuli delším přejezdům. Proto by se produkty v rámci České republiky měli zaměřit spíše na kratší výlety a cesty.

Z výše uvedených informací vyplývá, že oblast temného cestovního ruchu stále patří do nových trendů cestovního ruchu. Poptávka zájemců o tuto oblast je nižší. Proto cestovní kanceláře nemusí přizpůsobovat svou nabídku na tento trend. Nabízí jen několik produktů v rámci temného turismu, které jsou ve srovnání s nabídkou dalších cestovních kanceláří velice podobné, nejen místy, ale i cenou. Neexistuje ani jediná cestovní kancelář, která by se temným cestovním ruchem zabývala. Proto není jasné, jak by na trhu současného cestovního ruchu obstála. Mnozí lidé také nemají tušení o pojmu temný turismus, a proto by tyto zájezdy pravděpodobně přímo nevyhledávali. Tento trend tak zůstává populární u menšího počtu lidí a stává se tedy spíše individuální záležitostí zájmů a preferencí zúčastněných.

6 Závěr

V současné době dochází k poklesu vyhledávání masových forem cestovního ruchu. Účastníky mnohdy více zajímají nové věci, znalosti a způsoby trávení volného času. V rámci cestovního ruchu proto vznikají nové formy a trendy, které se snaží uspokojit i náročnější zákazníky. Mezi tyto trendy lze zařadit i temný turismus, kterým se zabývá tato diplomová práce.

Cílem teoretické části práce bylo soustředit se na obecnou formulaci cestovního ruchu, jeho vznikem, předpoklady, druhy a formami. Přiblíženy jsou zde i další důležité pojmy, například destinace, služby cestovního ruchu, zájezdová činnost nebo typologie účastníků cestovního ruchu. Součástí této kapitoly je také stanovení nových trendů, se kterými se můžeme na trhu setkat. Ke zpracování této kapitoly byla využita komparace dostupných knih a dokumentů.

Cílem vlastní práce byl rozbor konkrétního trendu cestovního ruchu – temného turismu. Pojem je zde vysvětlen, je uvedena motivace účasti na této formě, typologie temného turismu a uvedení vybraných významných míst, která se mohou do této formy cestovního ruchu zařadit.

Dalším cílem vlastní práce bylo zhodnotit nabídku produktů temného turismu na trhu cestovního ruchu. Pomocí internetových stránek konkrétních cestovních kanceláří byla provedena analýza českého trhu, která zahrnuje konkrétní nabízené poznávací zájezdy, které jsou v práci porovnány z mnoha hledisek. Na základě této analýzy bylo zjištěno, jaký je současný stav nabídky a jaké jsou mezery a nedostatky na trhu cestovního ruchu.

S využitím analýzy byly navrženy tři produkty temného turismu, které by mohly rozšířit stávající nabídku na českém trhu. Zahrnují česká i zahraniční místa různých typů temného turismu, proto by si účastník mohl vybrat ten, který ho zajímá. Součástí je také kalkulace těchto produktů, která stanovuje přibližnou cenu, za kterou by zájezd mohla cestovní kancelář prodávat. Je však nutné si uvědomit, že cestovní kancelář si může v rámci dodavatelských služeb domluvit i nižší ceny za dopravu, ubytování a doplňkové služby. Proto by stanovenou cenu zájezdu mohla ještě více snížit. Tak by se cena mohla stát pro zákazníka atraktivnější.

Návštěva míst spojených s neštěstím a tragédií láká účastníky již dlouho. Teprve v posledních letech se tento druh cestovního ruchu začal nazývat temným turismem a dostal se do povědomí lidí. Toho využili cestovní kanceláře, které začaly nabízet produkty spojené s tímto tématem.

Z analýzy ovšem vyplynulo, že tyto produkty nejsou originální a nezahrnují všechny typy temného turismu. Zájezdy, které cestovní kanceláře nabízí, jsou si velice podobné, mnohdy dokonce nabízí identický program a stejnou cenu. Největší podíl v nabídce jednodenních zájezdů cestovního ruchu zaujímají návštěvy koncentračních táborů, především tábora v polské Osvětimi. Další místa spojená s válečným, vězeňským, hřbitovním nebo katastrofickým temným turismem jsou v programech zájezdů zahrnuta jen jako součásti vícedenních zájezdů a není jim věnován dostatečný prostor.

Na českém trhu chybí cestovní kancelář, která by se orientovala na temný cestovní ruch a nabízela účastníkům originální a jedinečné produkty specializované na zájezdy po místech temného cestovního ruchu, do míst, která nejsou tolik vyhledávaná. Nová cestovní kancelář by mohla úspěšně zaujmout mezeru na trhu. Problémem by ale byl fakt, že povědomí občanů o temném cestovním ruchu není příliš vysoké. Proto by jim mohla stačit dosavadní nabídka. Existence cestovní kanceláře orientované na temný turismus by však uspokojila více náročnějších zákazníků, kteří svoji touhu po poznání této formy musí uskutečňovat individuálními cestami. Toho by ale také mohla využít některá z existujících cestovních kanceláří a své portfolio zájezdů pozměnit a produkty temného turismu ve své nabídce rozšířit. Tím pádem by mohla nabízet klasické poznávací zájezdy i zájezdy v rámci temného turismu. Nepodstupovala by takový risk jako cestovní kancelář orientovaná výhradně na aktivity temného turismu a zároveň by jí nabídka originálních, dosud nenabízených produktů a jejich kvalitní propagace poskytovala výhodu před konkurencí.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

- [1] DROBNÁ, Daniela, MORÁVKOVÁ, Eva. *Cestovní ruch pro střední školy a pro veřejnost*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2007. 205 s. ISBN 80-7168-901-7
- [2] HAMARNEHOVÁ, Iveta. *Geografie turismu: mimoevropská teritoria*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 219 s. ISBN 978-80-247-4430-8
- [3] HESKOVÁ, Marie a kol. *Cestovní ruch pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. 224 s. ISBN 80-7168-948-3
- [4] HORNER, Susan, SWARBROOKE, John. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času: aplikovaný marketing služeb*. Praha: Grada, 2003. 486 s. ISBN 80-247-0202-9
- [5] JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu: jak uspět v domácí i světové konkurenci*. 2. vyd. Praha: Grada, 2012. 313 s. ISBN 978-80-247-4209-0
- [6] JANDA, Josef. *Spořit nebo investovat?*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 167 s. ISBN 978-80-247-3670-9
- [7] KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6
- [8] KUNEŠOVÁ, Eva, FARKOVÁ, Blanka. *Technika zahraničních zájezdů*. 2. vyd. Praha: Idea servis, 2004. 137 s. ISBN 80-85970-44-9
- [9] ORIEŠKA, Ján. *Metodika činnosti průvodce cestovního ruchu*. 6. vyd. Praha: Idea servis, 2007. 207 s. ISBN 978-80-85-970-57-9
- [10] ORIEŠKA, Ján. *Technika služeb cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Idea servis, 1999. 244 s. ISBN 80-85970-27-9
- [11] PALATKOVÁ, Monika. *Marketingová strategie destinace cestovního ruchu: jak získat více příjmů z cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 341 s. ISBN 80-247-1014-5

- [12] PALATKOVÁ, Monika. *Marketingový management destinací: strategický a taktický marketing destinace turismu, systém marketingového řízení destinace a jeho financování, řízení kvality v destinaci a informační systém destinace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 207 s. ISBN 978-80-247-3749-2
- [13] PALATKOVÁ, Monika. *Mezinárodní cestovní ruch: analýza pozice turismu ve světové ekonomice: význam turismu v mezinárodních ekonomických vztazích: evropská integrace a mezinárodní turismus*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 221 s. ISBN 978-80-247-3750-8
- [14] PALATKOVÁ, Monika, MRÁČKOVÁ, Eva, KITNER, Milan, KAŠTÁK, Ondřej, ŠESTÁK, Josef. *Management cestovních kanceláří a agentur*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 217 s. ISBN 978-80-247-3751-5
- [15] PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 298 s. ISBN 978-80-7435-006-1
- [16] PÁSKOVÁ, Martina, ZELENKA, Josef. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s. ISBN 80-239-0152-4
- [17] PETRŮ, Zdenka. *Základy ekonomiky cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Idea servis, 1999. 107 s. ISBN 80-85970-29-5
- [18] ROBINSON, Peter, HEITMANN, Sine, DIEKE U Peter. *Research themes for tourism*. 1. vyd. Cambridge, Massachusetts: CABI, 2011. 300 s. ISBN 978-1845936846
- [19] RYGLOVÁ, Kateřina, BURIAN, Michal, VAJČNEROVÁ, Ida. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 216 s. ISBN 978-80-247-4039-3
- [20] ZELENKA, Josef. *Marketing cestovního ruchu*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 212 s. ISBN 978-80-7041-070-7
- [21] ZELENKA, Josef, PÁSKOVÁ, Martina. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2

Internetové zdroje

- [22] ASTROSAT MEDIA. *Nejslavnější hřbitovy světa: je mezi nimi i pražský!* [online]. 2011 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.national-geographic.cz/detail/nejslavnejsi-hrbitovy-sveta-je-mezi-nimi-i-prazsky-1530/#.VFjMEvmG-PY>>
- [23] BOŽÍ DAR. *Naučná stezka Jáchymovské peklo* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.bozi-dar.eu/cz/naucna-stezka-jachymovske-peklo>>
- [24] CESTY EVROPOU [online]. 2014 [cit. 2014-09-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.cestyevropou.cz/index.php>>
- [25] CK ALINEA VOYAGES [online]. 2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.ckalinea.cz/>>
- [26] CK BAVI [online]. 2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.bavi.cz/>>
- [27] CK BEST REISEN, S. R. O. *Typy stravování* [online]. 1994 – 2014 [cit. 2014-05-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.bestreisen.cz/typy-stravovani.html>>
- [28] CK BUS TOURIST, S. R. O. [online]. 2014 [cit. 2014-11-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.bustourist.cz/>>
- [29] CK ČEBUS BRNO [online]. 2014 [cit. 2014-09-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.cebus.cz/>>
- [30] CK ČEDOK, A. S. [online]. 2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.cedok.cz/>>
- [31] CK ČESKÉ KORMIDLO [online]. 2014 [cit. 2014-09-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskekormidlo.cz/>>
- [32] CK ESO TRAVEL A. S. [online]. 2014 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.esotravel.cz/>>
- [33] CK GEOPS [online]. 2014 [cit. 2014-09-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.geops.cz/>>

- [34] CK CHINA TOURS, S. R. O. [online]. 2014 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.chinatours.cz/>>
- [35] CK MÁJ [online]. 2014 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.ckmaj.cz/>>
- [36] CK MAXIMATOUR, spol. s r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-09-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.maximatour.cz/>>
- [37] CK MAYER CROCUS [online]. 2014 [cit. 2014-09-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ckmayer.cz/>>
- [38] CK MT-TOUR [online]. 2014 [cit. 2014-09-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mttour.cz/>>
- [39] CK MUNDO [online]. 2014 [cit. 2014-09-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.mundo.cz/>>
- [40] CK POZNÁNÍ [online]. 2014 [cit. 2014-11-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.poznani.cz/>>
- [41] CK VALAŠKA [online]. 2014 [cit. 2014-09-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.ckvalaska.cz/>>
- [42] CK VESNA TOURS [online]. 2014 [cit. 2014-09-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.ckvesna.cz/>>
- [43] CK2 [online]. 2014 [cit. 2014-09-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ck2.cz/>>
- [44] CZECH TOURISM. *Trendy globálního cestovního ruchu (2013/2014)* [online]. 2014 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.czechtourism.cz/statistiky/aktualni-informace/trendy-globalniho-cestovniho-ruchu-2013-a-2014/>>
- [45] ČESKÁ TELEVIZE. *V Paříži byl odhalen zrestaurovaný náhrobek Oscara Wildea* [online]. 2011 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/155282-v-parizi-byl-odhalen-zrestaurovany-nahrobek-oscara-wildea/>>

- [46] ČT24. *Česko chce být film friendly – nalákat tak chce filmaře i turisty* [online]. 2012 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/164722-cesko-chce-byt-film-friendly-nalakat-tak-chce-filmare-i-turisty/>>
- [47] DROBIŠ, Zbyněk. *Cestovní smlouva a její náležitosti* [online]. 2012 [cit. 2014-06-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/352870-cestovni-smlouva-a-jeji-nalezitosti/>>
- [48] EYEM, Tomáš. *Aralské jezero: příběh jedné tragédie* [online]. 2012 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.rozvojovka.cz/clanky/1157-aralske-jezero-pribeh-jedne-tragedie.htm>>
- [49] F1 CERGY SAINT CHRISTOPHE [online] 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.accorhotels.com/fr/hotel-2402-formule-1-hotelf1-cergy-saint-christophe/index.shtml>>
- [50] F1 VERDUN HOTEL [online] 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.accorhotels.com/gb/hotel-2479-formule-1-hotelf1-verdun/index.shtml>>
- [51] GOOGLE MAPS [online]. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z WWW: <<https://www.google.cz/maps/>>
- [52] HOHENHAUS, Peter. *Krakow* [online]. 2014 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.dark-tourism.com/index.php/poland/15-countries/individual-chapters/542-krakow-poland>>
- [53] HORNICKÉ MUZEUM PŘÍBRAM. *Památník Vojna Lešetice* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.muzeum-pribram.cz/cz/pamatnik-vojna-lesetice/z-historie/>>
- [54] HOTEL BABEL [online]. 2014 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://hotel-babel.pl/>>
- [55] CHERNOBYLwel.come [online]. 2014 [cit. 2014-09-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.chernobylwel.com/CZ/>>

- [56] JAPONSKO.SVETADILY.CZ. *Atomové dědictví Hirošimy* [online]. 2012 [cit. 2014-10-08]. Dostupné z WWW: <<http://japonsko.svetadily.cz/clanky/Atomove-dedictvi-Hirosimy>>
- [57] KOMPLEKS OSÓWKA [online]. 2014 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.osowka.pl/cz/miasto.html>>
- [58] KONVALINOVÁ, Alena. *Temný turismus – stará motivace v novém hávu* [online]. 2013 [cit. 2014-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://misto.jakoznacka.cz/article/temny-turismus-stara-motivace-v-novem-havu/99/1/0>>
- [59] KZ-GEDENKSSTÄTTE DACHAU [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.kz-gedenkstaette-dachau.de/>>
- [60] MAISON DU TOURISME DE VERDUN [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.en.verdun-tourisme.com/>>
- [61] MĚLNICKÝ TURISTICKÝ PORTÁL. *Církevní památky* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.melnik.info/telo.php?idm=10>>
- [62] MESTO-TEREZIN.CZ. *Expozice památníku* [online]. 2014 [cit. 2014-10-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesto-terezin.cz/expozice-pamatniku.php>>
- [63] MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu* [online]. 2010. 17 s. (PDF). [cit. 2014-05-26]. Dostupné z WWW: <https://www.mmr.cz/getmedia/0afb9e3b-b09c-4a2e-be7d-5e7f79d2e8d8/Zakon-c-159-o-nekterych-podminkach-podnikani-v-ob_1.pdf>
- [64] MUSÉE CARNAVALET HISTORIE DE PARIS [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.catacombes.paris.fr/>>
- [65] MUSÉE DE L'ARMÉE [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.musee-armee.fr/accueil.html>>

- [66] NKP LEŽÁKY [online]. 2014 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.lezaky-memorial.cz/>>
- [67] NOVÁK, Petr. *Co vidět na Havaji: Památník USS Arizona Memorial v Pearl Harbor* [online]. 2014 [cit. 2014-10-08]. Dostupné z WWW: <<http://hcidoameriky.cz/co-videt-na-havaji-pamatnik-uss-arizona-memorial-v-pearl-harbor>>
- [68] NOVÁK, Petr. *Věznice Alcatraz: Nedobytná pevnost u San Francisca* [online]. 2014 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z WWW: <<http://hcidoameriky.cz/veznice-alcatraz-nedobytna-pevnost-u-san-francisca>>
- [69] OFICIÁLNÍ STRÁNKY ZÁMKU VELKÉ LOSINY [online]. 2014 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamek-losiny.cz/>>
- [70] PAMÁTNÍK LIDICE [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.lidice-memorial.cz/default.aspx>>
- [71] PAMÁTNÍK LIDICE. *Historie obce Lidice* [online]. 2014 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z WWW: <http://lidice-memorial.cz/history_cz.aspx>
- [72] PAMÁTNÍK TEREZÍN [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.pamatnik-terezin.cz/>>
- [73] PAMÁTNÍK TEREZÍN [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.pamatnik-terezin.cz/cz/pamatnik/dokumenty-kestazeni>>
- [74] PAŃSTWOWE MUZEUM AUSCHWITZ-BIRKENAU W OŚWIĘCIMIU [online]. 2014 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://en.auschwitz.org/m/>>
- [75] PAŃSTWOWE MUZEUM AUSCHWITZ-BIRKENAU W OŚWIĘCIMIU. *Auschwitz Memorial visited by 1.33 million people in 2013* [online]. 2014 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z WWW: <http://en.auschwitz.org/m/index.php?option=com_content&task=view&id=1153&Itemid=8>

- [76] PENSION DUEL [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.pensionduel.cz/>>
- [77] PEVNOST JOSEFOV [online]. 2014 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.pevnostjosefov.cz/>>
- [78] PIETNÍ ÚZEMÍ LEŽÁKY. *Tragédie* [online]. 2014 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z WWW: <http://www.lezaky-memorial.cz/history4243_cz.aspx>
- [79] PRAGOTOUR S. R. O. [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.pragotour.cz/>>
- [80] RAUŠOVÁ, Zuzana. *Anne Franková, autorka nejslavnějšího deníku světa, by slavila 80. narozeniny* [online]. 2009 [cit. 2014-10-07]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/anne-frankova-autorka-nejslavnejsiho-deniku-sveta-by-slavila-80-narozeny-1u1-/zahranicni.aspx?c=A090610_150329_zahranicni_zra>
- [81] STEJSKAL, Jiří. *Tip na výlet jen pro drsné: za sto dolarů do Černobylu* [online]. 2012 [cit. 2014-09-04]. Dostupné z WWW: <http://cestovani.idnes.cz/cernobyl-vylet-jako-na-kokorin-dzl-/rady-na-cestu.aspx?c=A120208_205512_igsvet_skr>
- [82] ŠINDELÁŘOVÁ, Lenka. *Dark Tourism - temné cestování na místa katastrof a neštěstí* [online]. 2008 [cit. 2014-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.cestovatel.cz/clanky/dark-tourism-temne-cestovani-na-mista-katastrof-a-nesesti/>>
- [83] ŠINDELÁŘOVÁ, Lenka. *Volunturismus - dobrovolnická turistika* [online]. 2008 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.cestovatel.cz/clanky/volunturismus-dobrovolnicka-turistika/>>
- [84] ŠTĚPÁNEK, Petr. *Kambodža a české volby aneb Pol Pot a Gottwald coby bratři jedné krve* [online]. 2012 [cit. 2014-08-25]. Dostupné z WWW: <http://www.petrstepanek.cz/web/index.php?option=com_content&view=article&id=641:kamboda-a-eske-volby-aneb-pol-pot-a-gottwald-coby-brati-jedne-krve&catid=35:lanky-2012&Itemid=69>

- [85] ŠTĚPÁNKOVÁ, Hana. *Technika služeb cestovního ruchu: sylabus – učební text* [online]. 2010. 54 s. (PDF). [cit. 2014-06-05]. Dostupné z WWW: <<http://igdm.vsb.cz/igdm/materialy/TSCR.pdf>>
- [86] ŠTĚPKOVÁ, Tereza, BRÖSSLEROVÁ, Růžena, BEDNAŘÍK Petr. *Osvětím* [online]. 2013 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www2.holocaust.cz/cz2/history/camps/auschwitz>>
- [87] ŠULC, Roman, KUBKA, Jan. *Žízňivý Karakalpakstán* [online]. 2012 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.cestyapamatky.cz/cesty/uzbekistan-o-zbekiston-2012/ziznivy-karakalpakstan>>
- [88] ŠUMPERK. *Expozice Čarodějnické procesy* [online]. 2014 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.sumperk.cz/dr-cs/3149-expozice-carodejnicke-procesy.html>>
- [89] TROTTA, James. *Types of Grief Tourism* [online]. 2013 [cit. 2014-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.grief-tourism.com/category/types-of-grief-tourism/>>
- [90] WATERLOO 1815 [online] 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.waterloo1815.be/en/home>>
- [91] WINKLER, Sarah, BOYER, Mark. *Top 10 Ghost Tours* [online]. 2008 [cit. 2014-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://science.howstuffworks.com/science-vs-myth/afterlife/top-5-ghost-tours.htm>>

8 Přílohy

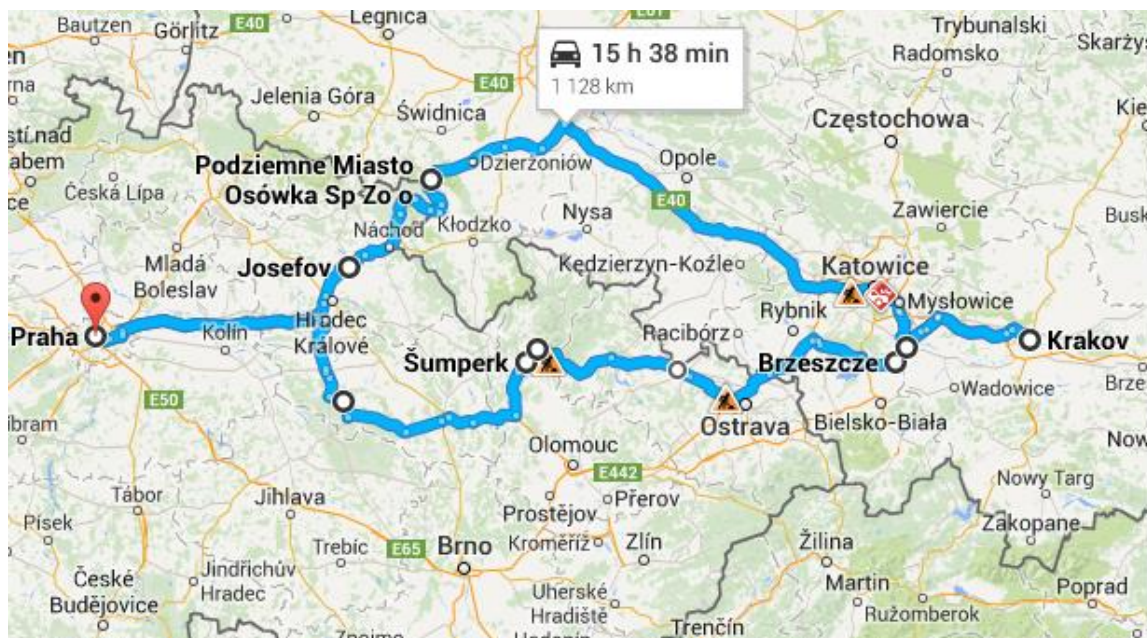
Příloha 1: Trasa 1. produktu - Temná místa Západní Evropy	I
Příloha 2: Trasa 2. produktu - Kousek temné historie v Česku a Polsku	I
Příloha 3: Trasa 3. produktu - Po stopách temných míst v Čechách	II

Příloha 1: Trasa 1. produktu - Temná místa Západní Evropy

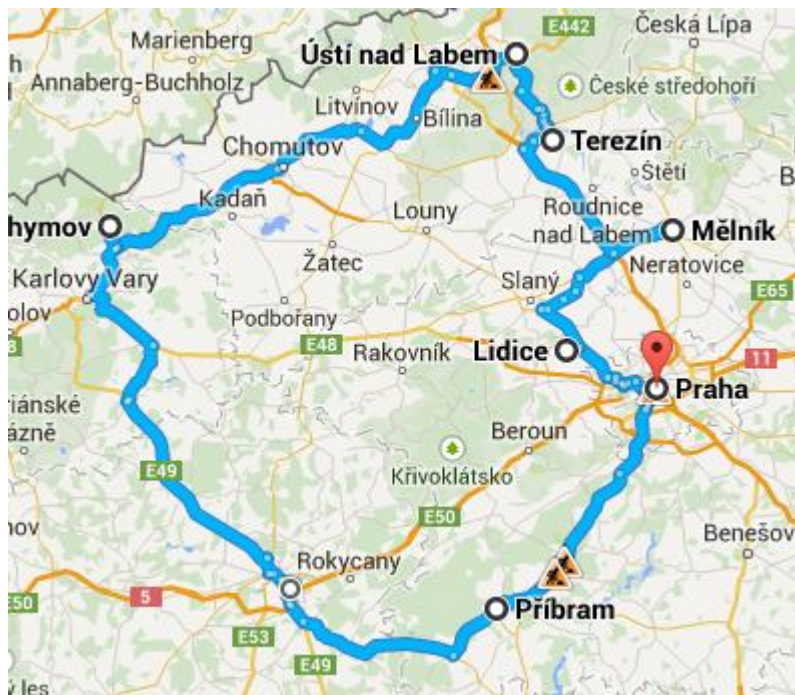
Zdroj: [51]

Příloha 2: Trasa 2. produktu - Kousek temné historie v Česku a Polsku

Zdroj: [51]

Příloha 3: Trasa 3. produktu - Po stopách temných míst v Čechách

Zdroj: [51]